

Laagland Archeologie Rapport 200

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

Stadsweide, Oldenzaal gemeente Oldenzaal (OV).

---

augustus 2018

Versie 2.0 definitief

In opdracht van:
Gemeente Oldenzaal
Postbus 354
7570 AJ Oldenzaal

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 200

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Stadsweide te Oldenzaal, gemeente Oldenzaal (OV)

Auteurs: Erwin Brouwer en Hans Oude Rengerink

In opdracht van: Gemeente Oldenzaal

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: versie 2.0 definitief

Controle: J.A.M. Oude Rengerink

Autorisatie: J.A.M. Oude Rengerink

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie V.O.F
Virulyweg 21F
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Almelo, augustus 2018

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in augustus 2018 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Stadsweide te Oldenzaal. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure vanwege het voornemen op het terrein een aantal wadi's aan te leggen.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Hiertoe zijn een aantal onderzoeksvragen opgesteld. Het plangebied ligt op de helling/aan de voet van een omvangrijke stuwwal. Op de stuwwal is dekzand afgezet en vanaf de middeleeuwen is een plaggendek aangebracht. Sindsdien is het terrein niet bebouwd geweest en er zijn geen aanwijzingen voor omvangrijke bodemverstoringen in het gebied. In de directe omgeving van twee wadi's lag een historisch erf. Op basis van het bureauonderzoek geldt een brede verwachting voor beide plangebieden: resten uit de periode laat-paleolithicum tot en met nieuwe tijd kunnen worden verwacht. Met name voor delen C en D geldt een specifieke verwachting voor resten uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd op grond van het nabije historisch erf.

Uit het veldonderzoek blijkt dat het ter plaatse van het gebied met de wadi's A en B is uitgesloten dat er nog een archeologische vindplaats aanwezig is. Het gehele gebied is volledig afgegraven vanwege zanddelving in 1990 of 1991.

Ter plaatse van de wadi's C en D is er een wisselend beeld. Bij de wadi C zijn er aanwijzingen voor een plaggendek en zijn er in enkele boringen nog resten van bodemhorizonten aanwezig. In westelijke richting loopt het gebied met wadi D af in een van nature lager en natter gebied van een beekdallaagte waar gezien de landschappelijke ligging geen sporen van bewoning zijn te verwachten. Hoewel er gezien de nabije ligging van het erve Roosen of Roosboer wel perifere sporen daarvan aanwezig kunnen zijn en er kans is op beekdal-gerelateerde sporen uit oudere perioden. In het gebied van wadi C kunnen sporen van een middeleeuwse voorganger van het erve Roosboer worden verwacht. Eventueel zijn daar ook sporen en vondsten uit voorgaande perioden nog te vinden zoals nederzettings- en begravingssporen. Deze zone behoudt de in het bureauonderzoek aangeduide hoge archeologische verwachting.

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is het uitgesloten dat er in het gebied met de wadi's A en B een archeologische vindplaats aanwezig is. Voor het gebied ter plaatse van wadi C geldt een hoge archeologische verwachting en voor deze zone wordt geadviseerd om aanvullend onderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven. Voor het gebied met wadi D wordt geen verder onderzoek geadviseerd.

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	7
1.3 Administratieve gegevens	8
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	9
1.5 Gemeentelijk beleid	10
1.6 Onderzoeksdoel	10
2 Inventarisatie	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	12
2.3 Archeologie	14
2.3.1 Gemeentelijke verwachtingskaart	14
2.4 Historie	14
3 Conclusie	17
4 Verwachtingsmodel	18
5 Veldonderzoek	19
5.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	19
5.2 Vraagstelling	19
5.3 resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	20
5.4 Resultaten: archeologie	21
6 Conclusie en verwachting	22
6.1 Onderzoeksvragen	22
6.2 Conclusie	23
7 Selectieadvies	24
8 Literatuur en bronnen	25
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	26
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	27
BIJLAGE 3 Geomorfologische kaart	28
BIJLAGE 4 Actueel Hoogtebestand Nederland	29
BIJLAGE 5 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	30
BIJLAGE 6 Bodemkaart	31
BIJLAGE 7 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	32
BIJLAGE 8 Boorpuntenkaart veldonderzoek	33
BIJLAGE 9 Boorstaten veldonderzoek	35

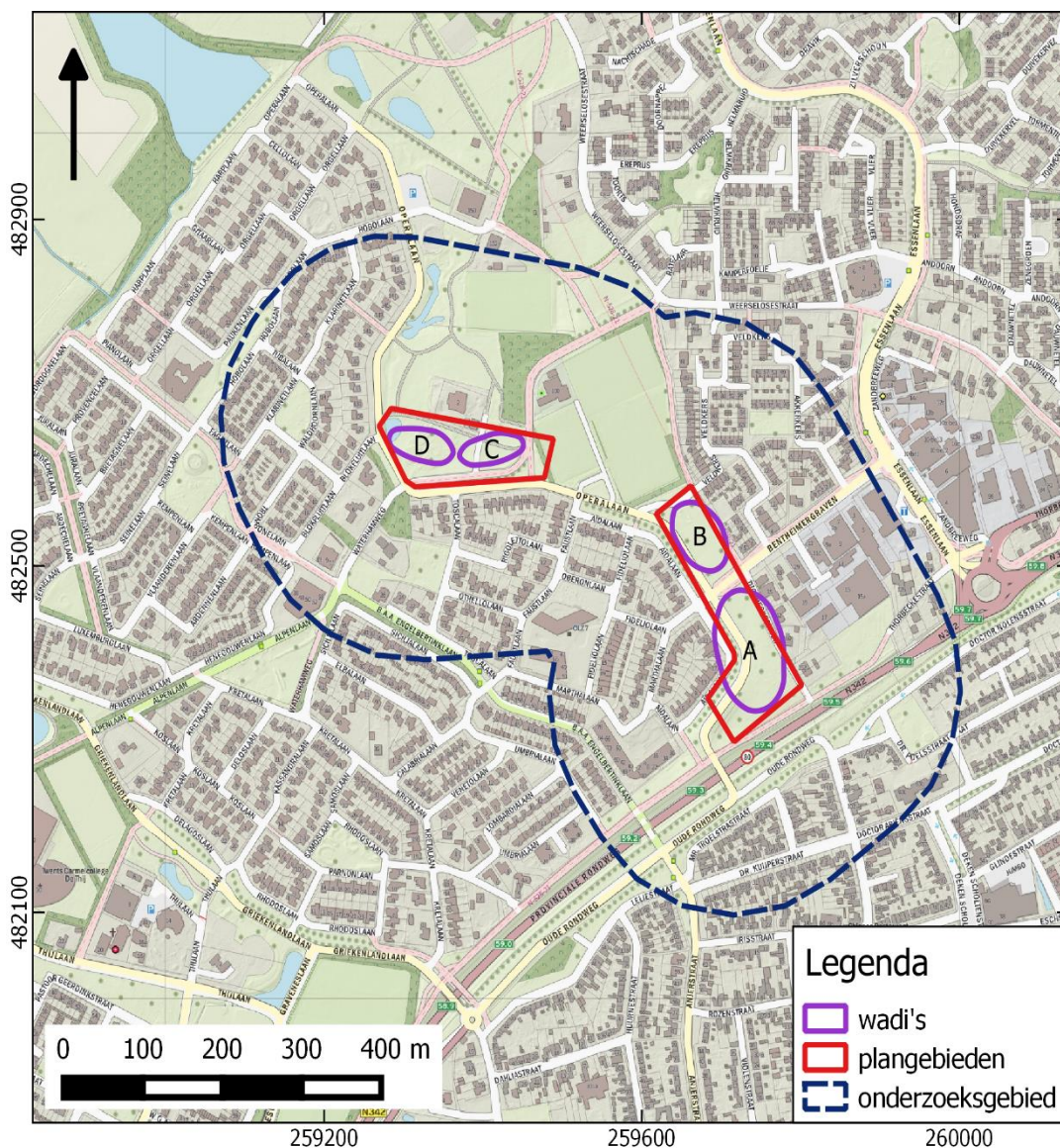
HOOFDSTUK **1** INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande aanleg van vier wadi's langs de oostzijde van de Operalaan te Oldenzaal, gemeente Oldenzaal (OV). De wadi's hebben een gezamenlijke omvang van circa 2 ha en worden tot ongeveer 1 m -mv aangelegd. Voorts dienen een aantal bomen te worden gerooid. Het plangebied maakt deel uit van het bestemmingsplan De Graven (d.d. 28-11-2011). Voor een deel van het plangebied is hierin de dubbelbestemming Waarde – Archeologie opgenomen. Hierin is aangegeven dat deze gronden zijn aangewezen voor *in situ* behoud van archeologische waarden. Binnen deze zone mogen geen grondwerkzaamheden dieper dan 0.5 m en groter dan 250 m² worden uitgevoerd. Tevens is het aanleggen of rooien van bos of boomgaarden waarbij stobben worden verwijderd verboden. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Stadsweide in Oldenzaal, gemeente Oldenzaal (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het gaat om twee zones (roodomlijnd) waarin in totaal vier wadi's worden aangelegd. De wadi's hebben een gezamenlijke omvang van circa 2 ha. Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 200 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRatieve GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Oldenzaal
Plaats	Oldenzaal
Toponiem	Stadsweide

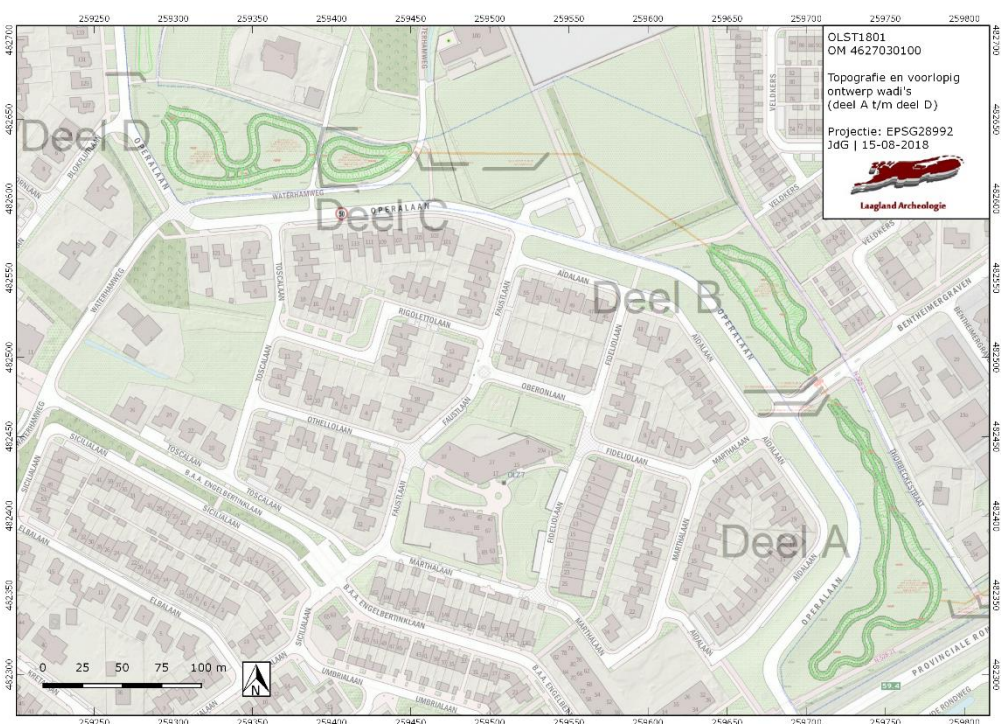
Laagland Archeologie projectnummer	OLST1801
Datum conceptraportage	16 augustus 2018
Datum definitief rapport	24 augustus 2018
XY-coördinaten	Plangebied noord
	259285/482680
	259490/482650
	259310/482595
	259475/482600
	Plangebied zuid
	259660/482595
	259800/482360
	259720/482300
259685/482345	
Oppervlakte plangebied rond de wadi's	Circa 2 ha
Kaartblad	29C
Datering	laat-paleolithicum - nieuwe tijd
Complextype	nederzetting
Onderzoeksmeldingsnr.	4627030100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Opdrachtgever	Gemeente Oldenzaal
Bevoegde overheid	gemeente Oldenzaal
Adviseur namens bevoegde overheid	A. Vissinga
Beheer documentatie	Bibliotheek RCE archief Laagland Archeologie vof
Uitvoerder	Laagland Archeologie V.O.F. Virulyweg 21F 7602 RG Almelo 06 - 49 88 34 03
Projectleider	Hans Oude Rengerink hans.ouderengerink@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

De locaties waar de wadi's worden aangelegd zijn onbebouwd (grasveld/park). In de toekomst worden een viertal wadi's aangelegd. De individuele wadi's hebben een omvang variërend van circa 1050 tot circa 3840 m2.

Afbeelding 2. (Voorlopig) ontwerp van de wadi's.

Wadi A wordt tot een diepte van circa 1,5 m -mv aangelegd. Aan het oppervlak heeft deze een omvang van 3840 m²; wadi B wordt tot een diepte van maximaal 2,1 m -mv ontgraven. Aan het oppervlak heeft deze een omvang van 2180 m²; wadi C wordt tot een diepte van maximaal 1,40 m -mv ontgraven en krijgt aan het maaiveld een omvang van 1050 m²; wadi D tenslotte wordt ontgraven tot 1,2 m -mv en krijgt een omvang van 3335 m². De gezamenlijke omvang wordt circa 1,04 ha.

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart liggen delen A, B en C in een zone met een hoge verwachting. Deel D ligt in een zone met een lage verwachting. Het gemeentelijk beleid schrijft archeologisch onderzoek voor indien de omvang van de geplande ingreep groter is dan 250 m². Deze grens wordt overschreden.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

Voor realisering van de doelstelling wordt de volgende vraagstelling gehanteerd:

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*
- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*
- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*
- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied?*
- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)?*

HOOFDSTUK **2** INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

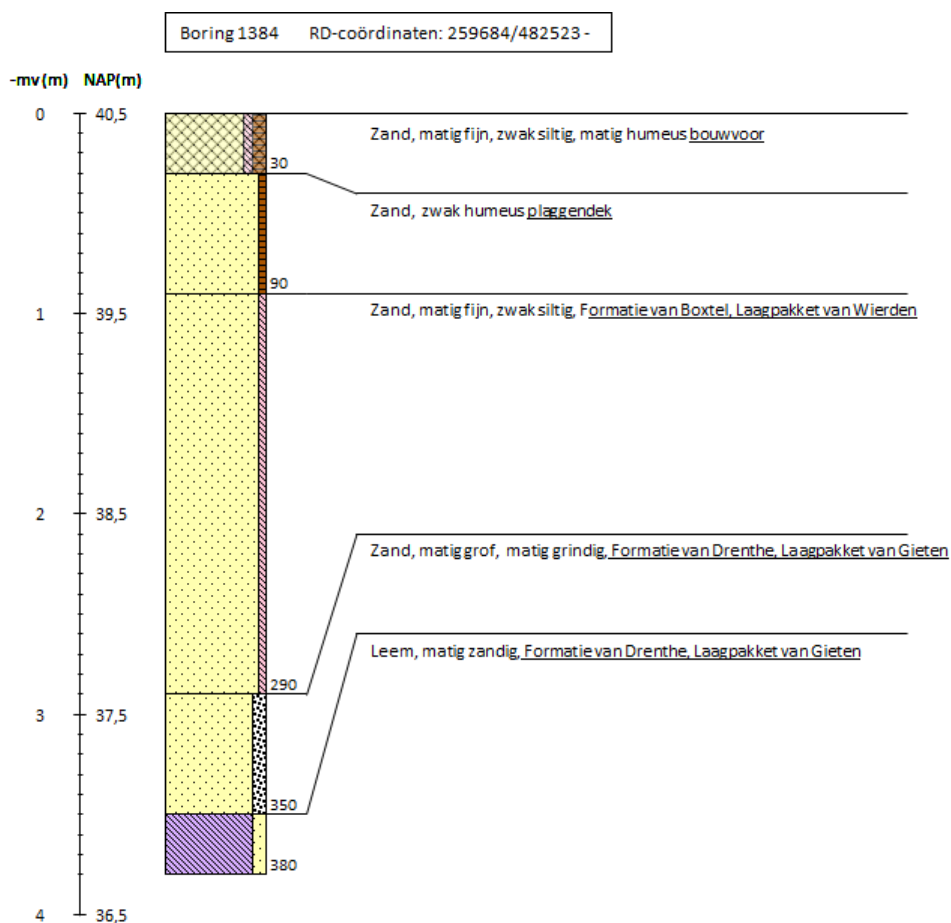
In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Op de geomorfologische kaart (bijlage 3) ligt het plangebied onderaan de westelijke helling van de stuwwal van Oldenzaal. Deze is gedurende de voorlaatste ijstijd (Saalien, 328.000 – 126.000 jaar geleden) ontstaan onder invloed van het voortkruisende landijs. Tegen de stuwwal liggen gordeldekzandwelingen. Deze zijn gevormd uit dekzand dat door de wind tijdens de late fasen van de laatste ijstijd (Weichselien, circa 150.000 – 12.000 jaar geleden) tegen de stuwwal is afgezet. Ook de stuwwal is met een laag dekzand bedekt. Uit een geologische boring¹ in het zuidelijke plangebied blijkt het dekzand hier een dikte van ongeveer 2 m heeft. Geologisch wordt het dekzand gerekend tot de Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden. De stuwwal behoort tot de Drenthe-Formatie, Laagpakket van Gieter.

---

¹ In de betreffende boorbeschrijving is de genese van de verschillende lagen niet beschreven. De in de boring genoemde genese is de interpretatie door de auteur.

Afbeelding 3. Geologische boring in het zuidelijke plangebied. Naar: DINO-loket.nl. De interpretatie van de lagen is onderstreept weergegeven.

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 4 is de ligging op de stuwwalhelling goed te zien; deelgebieden C en D liggen daarbij aan de voet van de stuwwal.

Bodemkundig liggen beide plangebieden grotendeels op een hoge zwarte enkeerdgrond (zEZ21). Deze is ontstaan doordat vanaf de late middeleeuwen periodiek met mest vermengde pluggen op de akkers zijn verspreid, om de bodemvruchtbaarheid te verbeteren/in stand te houden. Dit vond jarenlang plaats, waardoor tegenwoordig sprake is van een dik plaggendek van tenminste 50 cm dik. In het beide plangebieden is vermoedelijk sprake van een plaggendek van 60 cm dik (of 90 cm, indien de bouwvoor wordt meegenomen).

Het plaggendek is vermoedelijk aangelegd op een veldpodzol (Hn21) of mogelijk een looppodzol (Y21). Wellicht is de huidige veldpodzolbodem een verweringsproduct van wat oorspronkelijk een looppodzolbodem was. Degradatie is daarbij het gevolg van overbeakking of overbegrazing. Dit verschil is belangrijk, omdat loodpodzolgronden meestal zeer geschikt waren voor primitieve vormen van akkerbouw en de zurige, vaak vochtige bodems van veldpodzolgronden niet. Veldpodzolgronden werden meestal pas later ontgonnen tot landbouwgrond, als er geen meer geschikte bodemtypen meer voorhanden waren terwijl looppodzolgronden vaak tot de oudste ontginningen behoren.

2.3 ARCHEOLOGIE

In het onderzoeksgebied is één waarneming geregistreerd: waarneming 13646 betreft handgevormd aardewerk en een spinklos uit de ijzertijd. Het materiaal behoort tot een nederzettingscomplex.

In de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn twee waarnemingen bekend: het betreft een bronzen fibulaschijf (Maltezer) uit de vroege middeleeuwen, een compleet bronzen beeldje van een hondje of leeuwtje met patina uit de late middeleeuwen en een bronzen ring uit de Romeinse tijd. De exacte vondstlocatie is niet bekend (administratief geplaatst). Het betreft zeer waarschijnlijk vondsten van een metaaldetector zoeker. Waarneming 411090 betreft een aantal fragmenten bewerkt vuursteen uit de periode laat-paleolithicum – neolithicum (niet accuraat te dateren), een aardewerkfragment uit de ijzertijd-vroeg-Romeinse tijd en aardewerk uit de late middeleeuwen. De vondsten onder deze waarneming worden gerekend tot een nederzettingscomplex. Deze waarneming is aangetroffen tijdens een archeologisch booronderzoek uit 2007. Het betreffende onderzoek is uitgevoerd door RAAP, maar niet gepubliceerd in Archis3 of het E-depot.

2.3.1 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

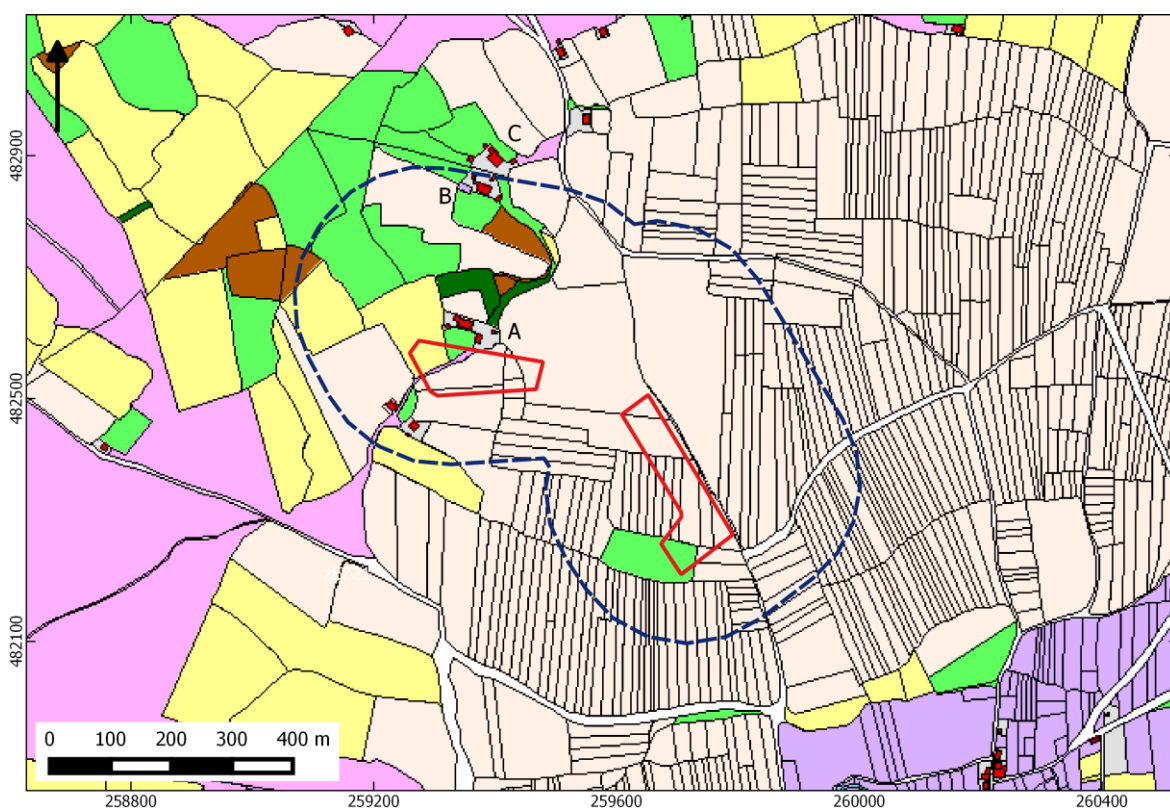
Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 5) liggen de plangebieden overwegend in een zone met een hoge archeologische verwachting. Deze waardering is gebaseerd op de aanwezigheid van een enkeerdgrond. Vaak zijn onder het plaggendek resten uit oudere perioden aan te treffen.

2.4 HISTORIE

Behoudens het noordelijke deel van deelgebied D, liggen de te onderzoeken gebieden op de voormalige Graven Es. Op de eerste kadastrale kaart (circa 1832)² zijn de plangebieden onbebouwd (

---

² bron: hisgis.nl

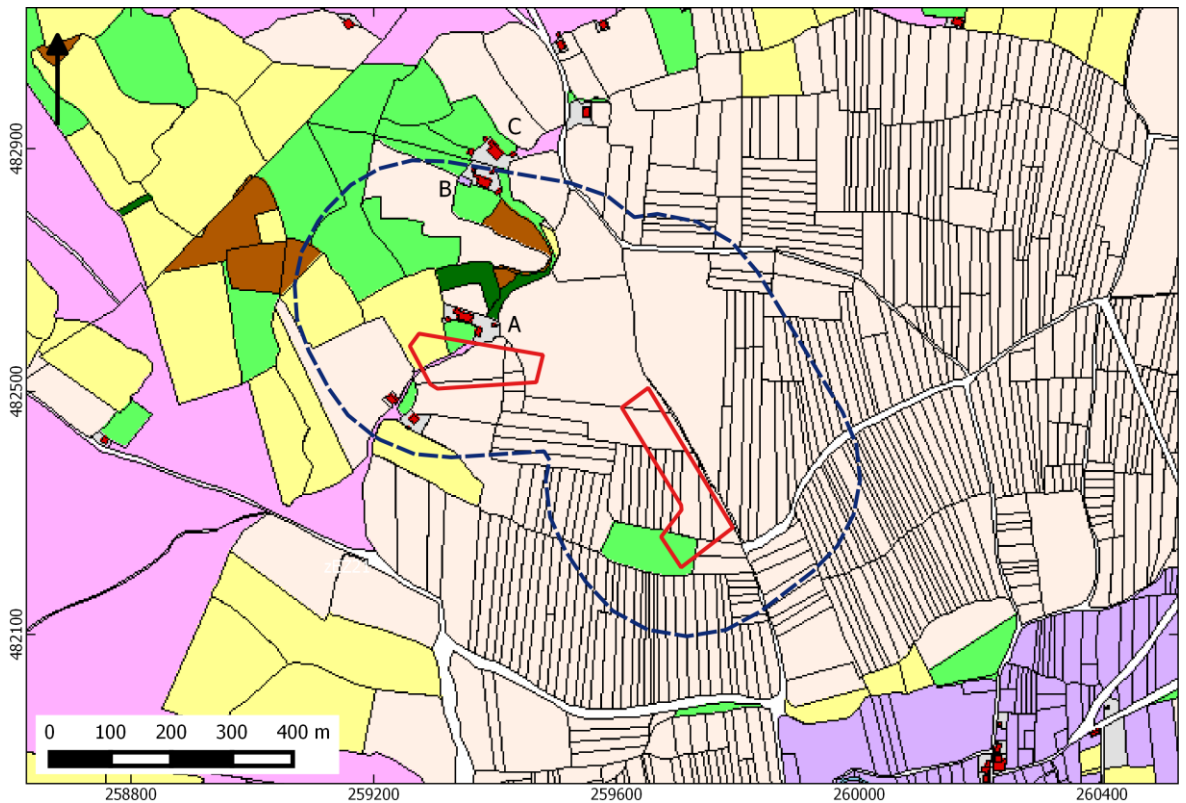

afbeelding 4). Het terrein is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) overwegend aangeduid als bouwland. Het plangebied met deel C en D ligt deels in een hooiland en deels in een grasland. Direct ten noorden van deel C en D ligt een historisch erf. Dit erf is niet aangeduid op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, maar wel op de kaart Twentse Erven.³ Het betreft erve Roosen (A), dat in historische bronnen is terug te voeren tot voor 1500. Op latere kaarten wordt het aangeduid als erve Roosenboer.

Ten noorden ervan liggen de erven Lutlike⁴ Westerik/Keizer (C) en Grote Westerik (B). Erve Grote Westerik wordt genoemd in 1475 (Groete Westeryck). Hetzelfde geldt voor Lutlike Westerik/Keizer (Luttike Westeryck). Op de gemeentelijke verwachtingskaart is wat zuidelijker van Erve Roosen een historisch erf aangegeven.. Deze staat echter niet op de kaart Twentse Erven. Op de kadastrale kaart uit 1832 is al wel bewoning aangegeven. De historische erven Roosen, Grote Westerik en Lutlike Westerik/Keizer zoals weergegeven op de Ervenkaart ontbreken op de gemeentelijke verwachtingskaart. Het historisch erf V.OZD.90 rechtsboven deel A en B is niet terug te vinden op de kadastrale kaart van 1832 of de Twentse Ervenkaart.

³ maps.hisgis.nl/horigheid.

⁴ 'Lutteke' betekent 'klein'

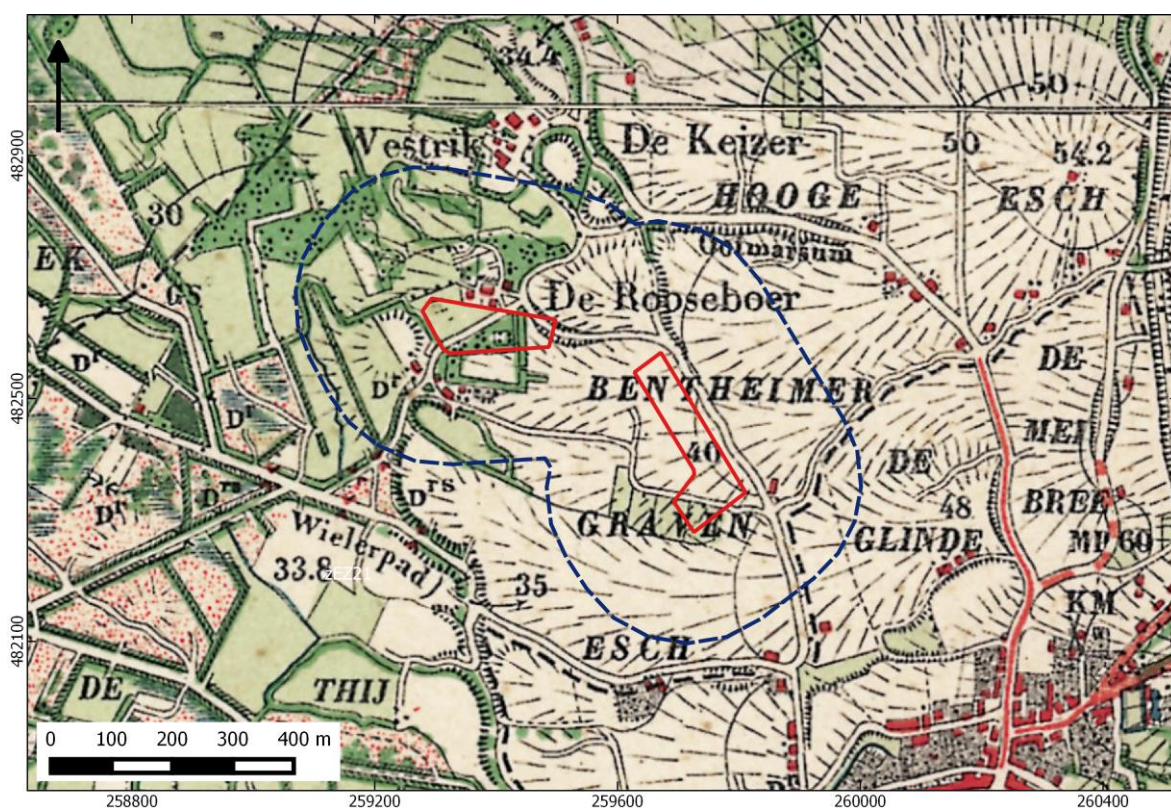
Afbeelding 4. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locaties van de plangebieden zijn rood omlijnd. Geel: hooiland, beige: bouwland, lichtgroen: weideland, donkergroen: bos/opgaand hout, bruin: hakhout, paars: heide. Bron: hisgis.nl.

Op bovenstaande kaart is overwegend sprake van onregelmatige, relatief kleine ontginningsblokken met smalle tot brede strookvormige verkavelingen. Op basis van de (Drentse) verkavelingsindeling van Spek e.a. (1995) kunnen ze gerekend worden tot type A2 (percelen in twee richtingen) en B3 (percelen in meerdere richtingen). De oorsprong van Type A verkavelingstypen is terug te voeren op de Romeinse tijd, de vroege en volle middeleeuwen; type B-verkavelingen dateren vermoedelijk uit de late middeleeuwen en vroege nieuwe tijd.⁵ Het plaggendek is waarschijnlijk niet eerder dan in de late middeleeuwen of nieuwe tijd opgebracht.

---

⁵ Spek, 2004

Afbeelding 5. Uitsnede uit de topografische kaart van 1908. Bron: topotijdreis.nl.

Op bovenstaande kaart wordt het noordwestelijke plangebied (deel C en D) doorsneden door een weg. Alleen het uiterste oostelijke deel wordt nog gebruikt als akker, de rest van dit plangebied is in gebruik als grasland en boomgaard.

Het zuidoostelijke plangebied (deel A en B) ligt nog steeds op de es. De oostelijke zijde wordt geflankeerd door een weg en het zuidelijke deel wordt doorsneden door een dwarsweg. Beide wegverbindingen waren in 1832 vermoedelijk al aanwezig als onverhard pad. Sinds 1908 ontstaat geleidelijk bebouwing langs de wegen en verdwijnt het akkerland. De plangebieden worden doorsneden door enkele (kleinschalige, nog steeds bestaande) wegverbindingen, maar blijven onbebouwd te midden van de stadsuitbreidingen van Oldenzaal.

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE

De conclusie wordt gegeven aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.6.

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*

Beide plangebieden liggen aan de voet van een omvangrijke stuwwal. De stuwwal grenst aan gordeldekzanden. De stuwwal is gevormd in het Saalien. Bovenop de stuwwalafzettingen ligt een laag dekzand (Laat-Weichselien). Vanaf de middeleeuwen is een plaggendek opgebracht.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*

Op basis van een geologische boring bestaat de bodemopbouw vermoedelijk uit een bouwvoor of graszode van circa 30 cm, gevolgd door een plaggendek van 60 cm dik. Daaronder ligt een pakket matig fijn, zwak siltig dekzand tot een diepte van ongeveer 290 cm -mv. (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). Daaronder liggen gestuwde afzettingen (Formatie van Drenthe, Laagpakket van Gieten). Het terrein is in historische tijden niet bebouwd geweest. Wel liepen en lopen paden/weggetjes door het terrein. Er zijn geen aanwijzingen voor diepe ontgravingen.

- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*

In het plangebied zijn geen archeologische waarden geregistreerd. In het onderzoeksgebied en de omgeving daarvan komen resten voor uit de steentijd, en ijzertijd tot en met late middeleeuwen, waaronder resten uit een nederzettingscomplex.

- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied?*

Tot in de vorige eeuw waren de plangebieden in gebruik als akker, onderdeel van een groot escomplex; de Graven Es. Delen C en D grenzen aan een historisch erf dat is terug te voeren tot voor 1500. Langs delen A en B liep in ieder geval vanaf 1832 een pad.

HOOFDSTUK 4 VERWACHTINGSMODEL

In dit hoofdstuk wordt een gespecificeerde verwachting voor het gebied gegeven op basis van de laatste onderzoeksvraag in par. 1.5.

- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)?*

In de plangebieden kunnen resten worden verwacht uit de periode laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. Voor delen C en D (noordwestelijke plangebied) geldt specifiek ook een hoge verwachting voor resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd op basis van het nabije erve Roosen.

Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de periode bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).⁶

Deze resten liggen in de top van de natuurlijke ondergrond, onder het plaggendek. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand waarin zich een podzol heeft ontwikkeld. Eventuele resten bestaan uit vuursteenstrooiingen (voornamelijk neolithicum, in mindere mate bronstijd en ijzertijd). Daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem en natuursteen. Vanaf ongeveer de 17^e eeuw is ook baksteen te verwachten (rurale gebieden; in bewoningskernen al eerder). Deze vondstcategorieën bevinden zich aan of in het pleistocene zand, direct onder het plaggendek en in de onderste laag van het plaggendek. Daarnaast kunnen grondsporen worden verwacht. Het gaat daarbij overwegend om paalkuilen, greppels en afvalkuilen en dergelijke. Deze bevinden zich in de top van de pleistocene ondergrond en kunnen zich tot op grote diepte uitstrekken.

---

⁶ bron: Tol e.a., 2006.

HOOFDSTUK 5 VELDONDERZOEK

5.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van verstering en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Het veldonderzoek bestond uit het zetten van verkennende boringen. De boringen zijn primair gericht op het in kaart brengen van de bodemopbouw en de mate van verstering en niet gericht op het traceren van eventuele vindplaatsen. Vanwege het geringe volume van de boorkernen is de kans om een vindplaats aan te treffen te klein.

De boringen zijn gezet in een dichtheid van circa 10 boringen per ha, zoveel mogelijk in een driehoeksgrid. In totaal zijn er 29 boringen gezet tot een maximale diepte van 2,2 m.

De boringen zijn ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid van 2 cm en uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van GPS metingen met een nauwkeurigheid van 2 cm. De profielbeschrijvingen zijn uitgewerkt in het programma Boorstaten!⁷ en opgenomen in bijlage 9. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 8.

5.2 VRAAGSTELLING

Onderstaande onderzoeksvragen zijn leidend voor het veldonderzoek

---

⁷ <https://www.boorstaten.nl/>

- *Wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?*
- *Wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?*
- *Wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?*
- *Tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?*

5.3 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Wadi's A en B

In tegenstelling tot wat verwacht werd bleek de bodem in het gebied met de wadi's A en B in vrijwel alle boringen (1-11 en 26-29) verstoord tot een diepte van meer dan 2 meter. Het aangetroffen grondpakket bestond uit een variatie in dikke lagen met sterk humeus donkerbruingrijs zand en verrommelde groengrijze tot grijze leem, afgedekt met een circa 40 tot 60 cm dikke laag bovengrond of leeflaag van bruingrijs licht humeus zand. In het geroerde grondpakket zijn fragmenten van baksteen en beton aangetroffen.

Een naburige bewoner wist te melden dat tijdens de aanleg van de verdiepte Provinciale Rondweg N342 in 1990/91 er binnen de onderzochte vlakken voor de wadi's A en B zand is gedolven tot een diepte van circa anderhalve tot twee meter en dat de zandputten nadien met 'slechte' grond zijn dicht gemaakt.

Wadi's B en C

De natuurlijke bodem binnen het bereik van de boringen bestaat uit matig fijn, geel tot grijsgeel siltarm zand. Het betreft dekzand (Formatie van Boxtel. Het dekzand is afgedekt met een cultuurdek bestaande uit matig fijn, matig humeus siltarm zand dat overwegend bruingrijs van kleur is. De dikte van het cultuurdek varieert van circa 20 tot 60 cm en lijkt in de meeste boringen recent tot subrecent te zijn omgewerkt. Vanwege de zeer uitgedroogde bodem was het niet goed mogelijk om in dit cultuurdek een onderscheid te kunnen waarnemen tussen een al dan niet recente bovenlaag en een eventueel daar onder liggend plaggendek. Alleen in boring 12 lijkt duidelijk een plaggendek aanwezig. In de boringen 13, 14 en 22 lijkt dit ook het geval te zijn maar kon dit niet goed worden waargenomen. In de boringen 21, 23 en 24 lijkt het cultuurdek vrijwel zeker in recente tijd geroerd te zijn.

In bodemkundig opzicht zijn er in enkele boringen in de top van het dekzand nog restanten van horizonten van een podzolbodem aanwezig. Het gaat dan om (dunne) B of BC-horizonten die zijn aangetroffen in de boringen 12, 13 en 22. In boring 14 is er een dunne vlekkerige B-horizont aanwezig die mogelijk voor het ontstaan van het plaggendek licht is omgewerkt. Het zou dan kunnen gaan om een oude ontginningslaag.

In de boringen 24 en 25 is er onder het cultuurdek een afgedekte A-horizont aanwezig op een diepte van respectievelijk 150 en 60 cm. Mogelijk betreft het in

boring 25 een afgedekte oude bouwvoor. In boring 24 ligt de afgedekte A-horizont zodanig diep dat het waarschijnlijk eerder om een demping van een oude sloot of een poel gaat.

5.4 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

Ter plaatse van de wadi's A en B is de bodem tot een zodanig diepte verstoord dat eventuele archeologische vindplaatsen daar niet meer aanwezig zullen zijn.

Ter plaatse van de wadi's C en D zijn in de boringen geen archeologische indicatoren aangetroffen. De zone waarin op basis van de onder het cultuurdek aanwezige bodemhorizonten nog een archeologische vindplaats verwacht kan worden ligt grotendeels binnen het gebied van wadi C. Deze zone ligt op de noordrand van het bouwlandcomplex van de Graven Es dat zich naar het zuiden uitstrekt. Een eventuele middeleeuwse voorganger van het erve Roosen of Roosboer zou hier aanwezig kunnen zijn.

Het grootste deel van de zone waarin wadi D ligt was van nature een lager liggend natter gebied van een beekdalvlakte. In historische tijden lag hier vooral hooiland. De zuidoostelijke zijde van het terrein van wadi D ligt wel op de rand van de Graven Es maar de bodem is hier behoorlijk diep geroerd (zie boringen 21, 23 en 24). De kans dat daar sporen van een middeleeuwse voorganger van het erve Roosen of Roosboer aanwezig zijn is gezien de lage ligging en de mate van verstoring niet aannemelijk.

HOOFDSTUK 6 CONCLUSIE EN VERWACHTING

6.1 ONDERZOEKSVRAGEN

De vraagstelling zoals weergegeven in paragraaf 5.2 kan nu als volgt beantwoord worden.

- *Wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?*
In het gebied met de wadi's A en B is de bodem diep verstoord als gevolg van zanddelving rond 1991-'92. De afgraving reikte tot in de onderliggende keileem. Ter plaatse van de wadi's C en D is er dekzand met een cultuurdek.
- *Wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?*
In het gebied met de wadi's A en B is de bodem tot diep in de keileem ontgraven en zijn er geen horizonten van bodemprofielen aanwezig. Ter plaatse van de wadi's C en D is er incidenteel een B- of BC horizont aanwezig onder het bruingrijze cultuurdek. In enkele boringen is er een al dan niet geroerd plaggendek aanwezig. Vanwege de zeer droge bodem was het lastig om te bepalen of het om een intact plaggendek ging.
- *Wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?*
In het gebied van de wadi's A en B is er slechts sprake van een dik pakket gestorte grond in een voormalige zandwinningsput uit 1990 of '92. In het gebied met de wadi's C en D is er een cultuurdek aanwezig dat bestaat uit een naar het lijkt omgewerkte en deels opgehoogde oude bouwvoor met in enkele boringen aanwijzingen voor een plaggendek. De dikte van het cultuurdek varieert van circa 20 tot 60 cm. Het plaggendek zal vermoedelijk zijn ontstaan aan het einde van de late middeleeuwen of de vroege nieuwe tijd. Op sommige plaatsen lijkt er een ophoging bovenop een A-horizont aanwezig te zijn.
- *Tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?*
Het gebied met de wadi's A en B is in 1990 of '91 tot een diepte van circa 1,5 tot meer dan 2 meter diep verstoord. In het gebied met de wadi's C en D ligt de verstoringsdiepte met enkele uitzonderingen op circa 20 tot 60 cm -mv.

6.2 CONCLUSIE

Ter plaatse van het gebied met de wadi's A en B is het uitgesloten dat er nog een archeologische vindplaats aanwezig is. Het gehele gebied is volledig afgegraven vanwege zanddelving in 1990 of 1991.

Ter plaatse van de wadi's C en D is er een wisselend beeld. Bij de wadi C zijn er aanwijzingen voor een plaggendeek en zijn er in enkele boringen nog resten van bodemhorizonten aanwezig. In westelijke richting loopt het gebied met wadi D af in een van nature lager en natter gebied van een beekdallaagte waar gezien de landschappelijke ligging geen sporen van bewoning zijn te verwachten. Hoewel er gezien de nabije ligging van het erve Roosen of Roosboer wel perifere sporen daarvan aanwezig kunnen zijn en er kans is op beekdal-gerelateerde sporen uit oudere perioden. In het gebied van wadi C kunnen sporen van een middeleeuwse voorganger van het erve Roosen of Roosboer worden verwacht. Eventueel zijn daar ook sporen en vondsten uit voorgaande perioden nog te vinden zoals nederzettingen- en begravingssporen. Deze zone behoudt de in het bureauonderzoek aangeduide hoge archeologische verwachting.

HOOFDSTUK 7 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is het uitgesloten dat er in het gebied met de wadi's A, B en D een archeologische vindplaats aanwezig is. Voor het gebied ter plaatse van wadi C geldt een hoge archeologische verwachting en voor deze zone wordt geadviseerd om aanvullend onderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven.

De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Oldenzaal, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer A. Vissinga.

Mochten bij graafwerkzaamheden in de gebieden A, B en D onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente of haar regio-archeoloog.

8 LITERATUUR EN BRONNEN

Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2.* Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.

Spek, Th., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie.* Uitgeverij Matrijs.

Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII
www.boorstaten.nl
www.topotijdreis.nl
www.hisgis.nl

Gebruikte kaarten

Historische kaarten vanaf 1890 tot en met 2015. Bron: www.topotijdreis.nl.
Geraadpleegd op 9-8-2018 1

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2), nauwkeurigheid Z-waarde <= 5 cm. Bron:
www.ahn.nl. Geraadpleegd op 9-8-2018 1

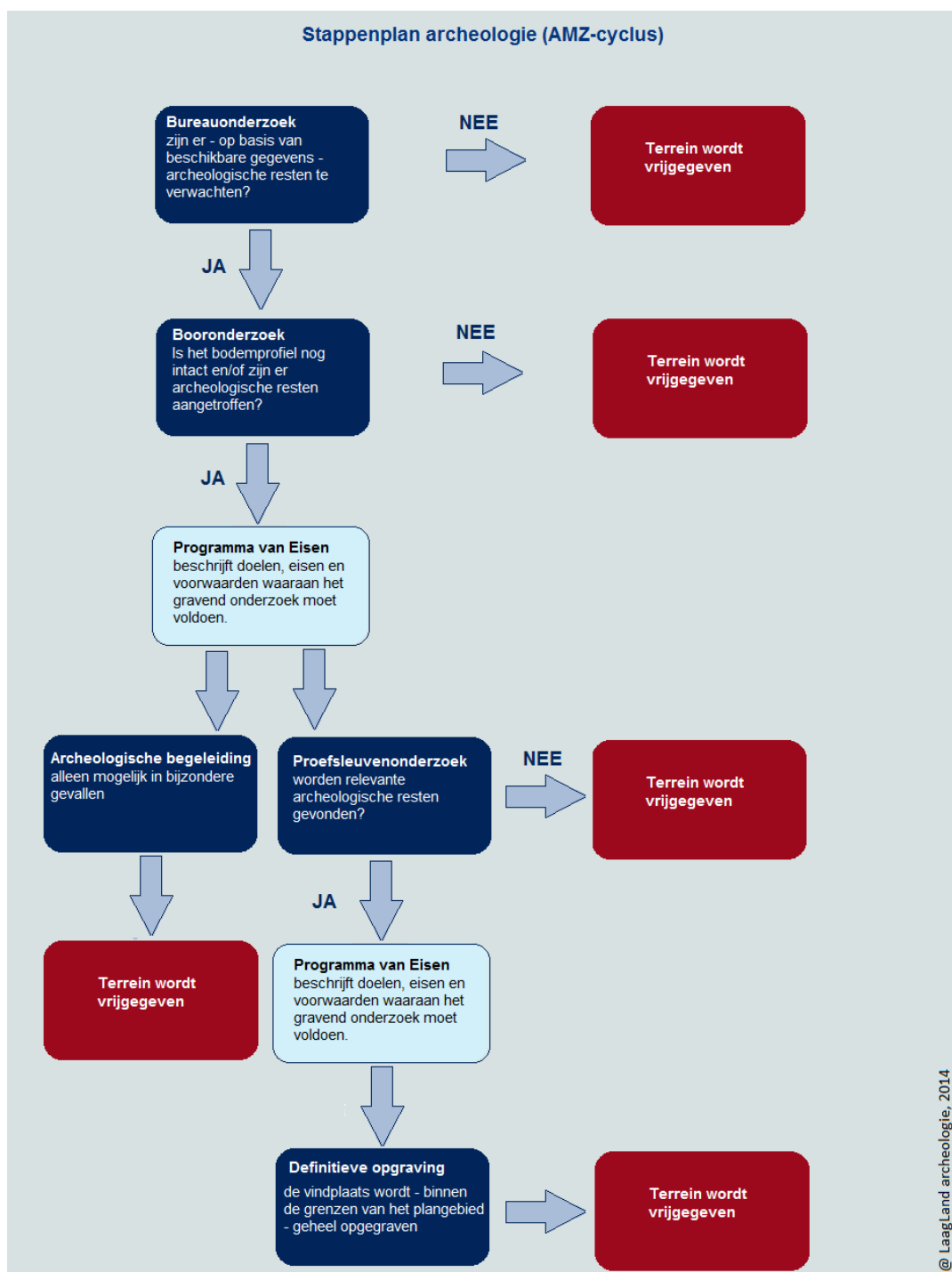
Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen. Bron:
www.zoeken.cultureelerfgoed.nl. Geraadpleegd op 9-8-2018 1

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 9-8-2018 1

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl.
Geraadpleegd op 9-8-2018 1

1e Kadastrale kaart uit circa 1832 (gedigitaliseerd). Bron: www.hisgis.nl.
Geraadpleegd op 9-8-2018 1

BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

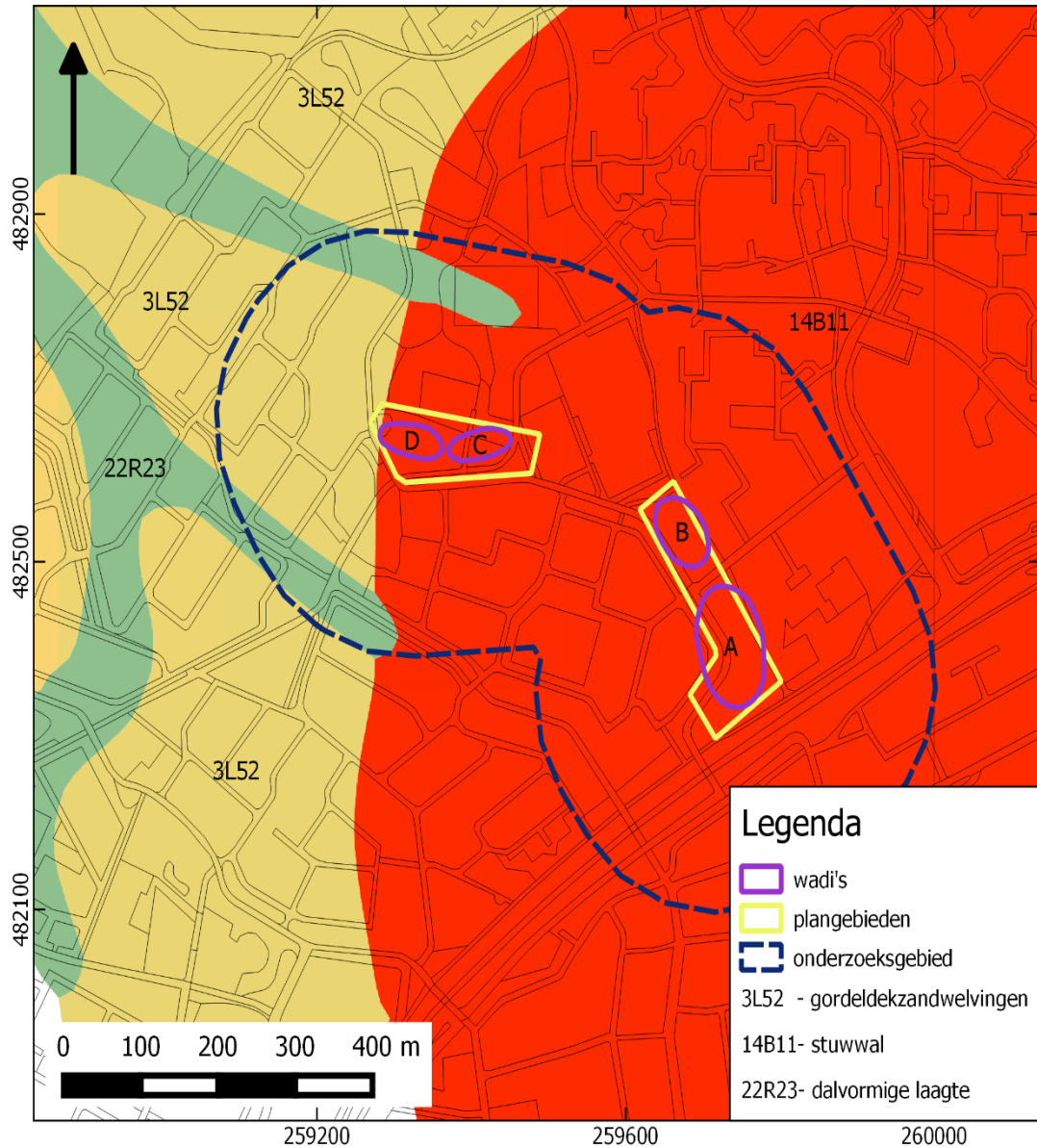

BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

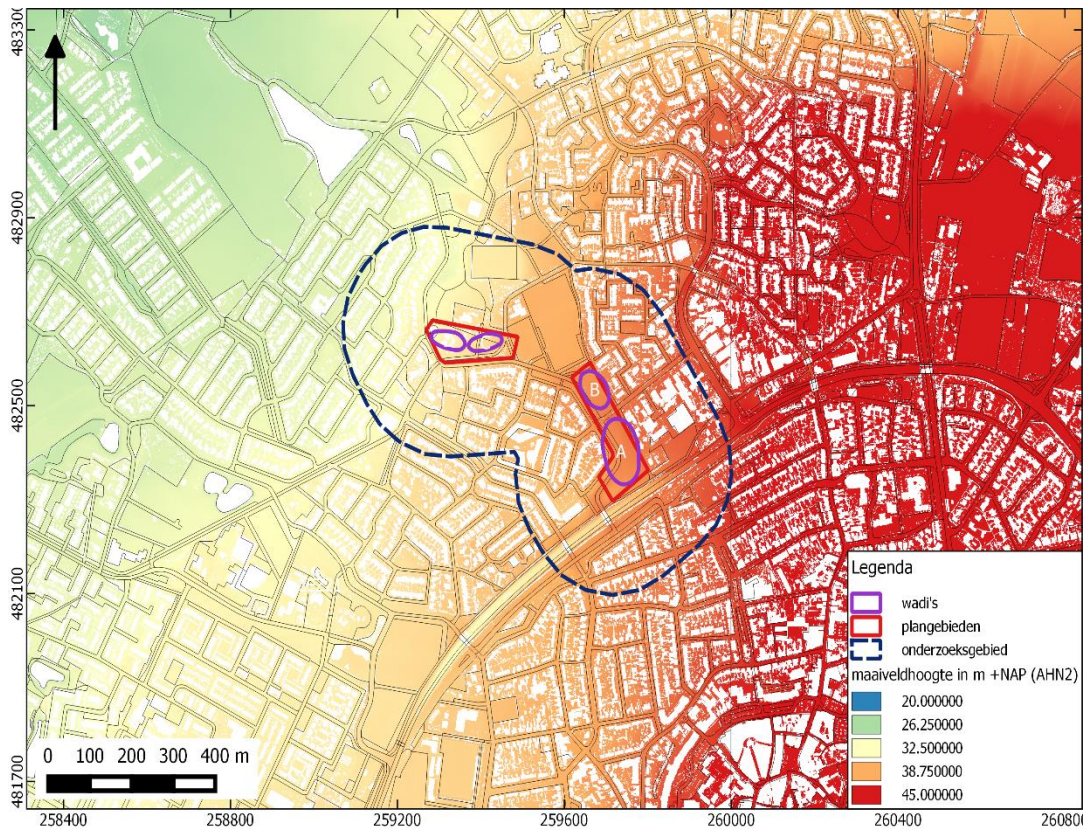
Archeologische perioden		Datering	
Nieuwe tijd	C	-1795	
	B	-1650	
	A	-1500	
Middeleeuwen	Laat	-1250	
	Vol	-1050	
	vroeg	Ottoons	-900
		Karolingisch	-725
		Merovingisch	-450
Romeinse tijd	Laat	270	
	Midden	70 na Chr.	
	Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	Ijzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum	Jong	35.000
		Midden	250.000
		Oud	
	@ Laagland Archeologie, 2014		

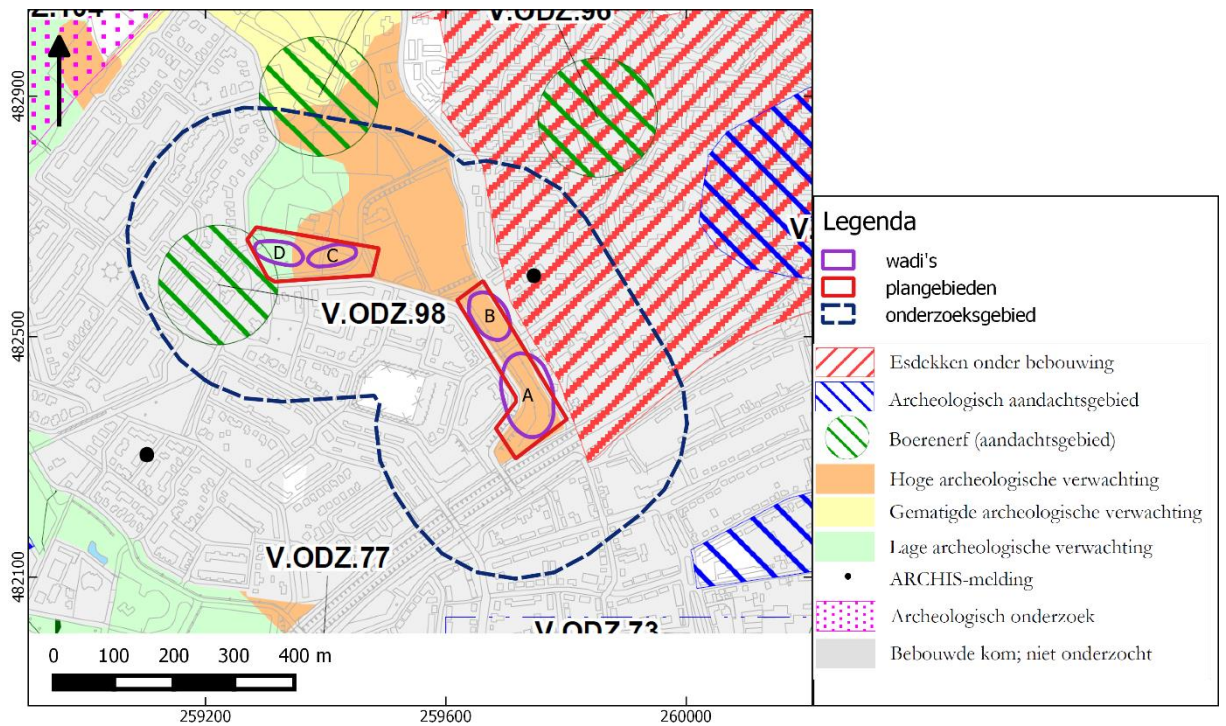
BIJLAGE 3 GEOMORFOLOGISCHE KAART

BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

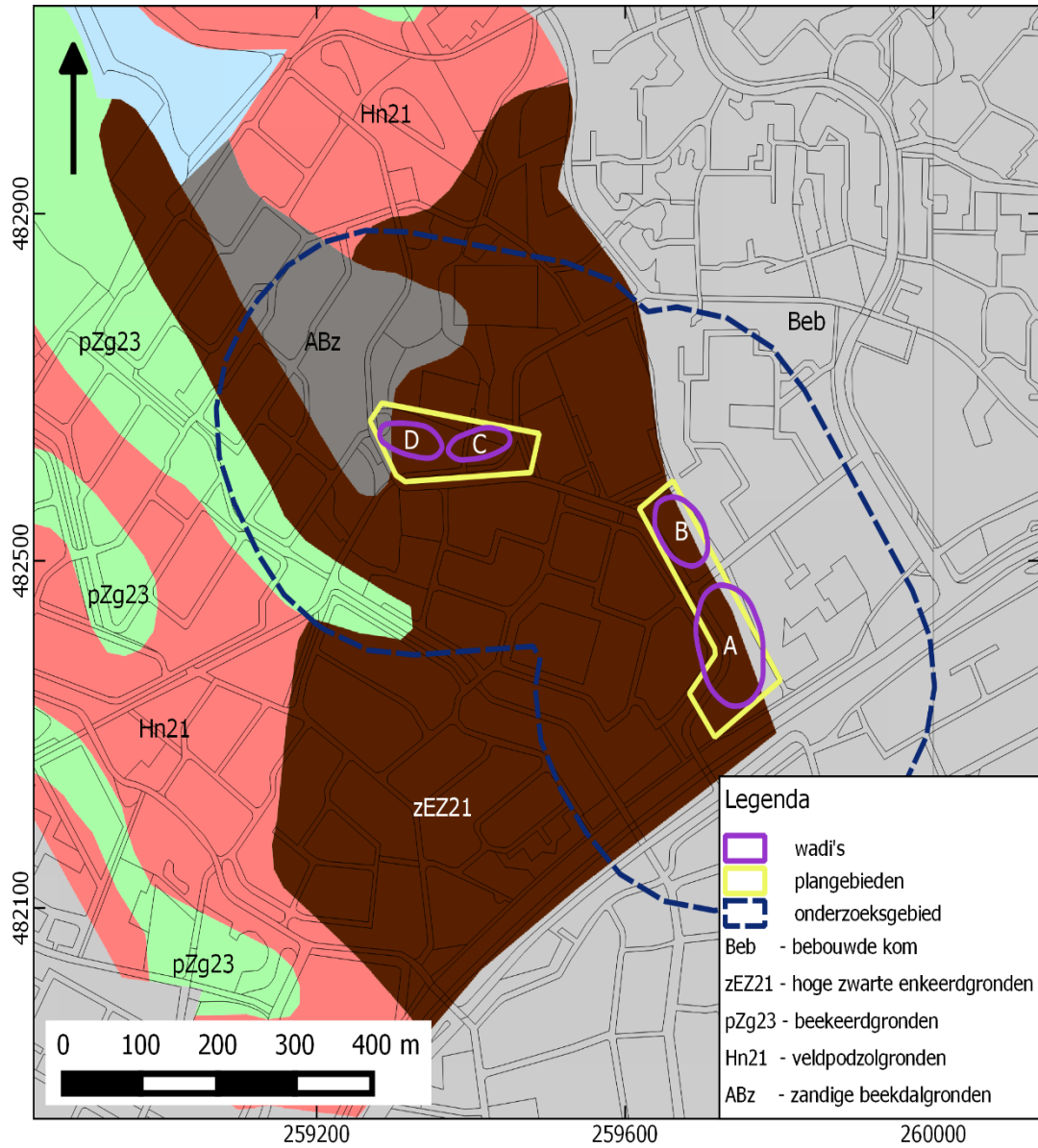

BIJLAGE 5 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

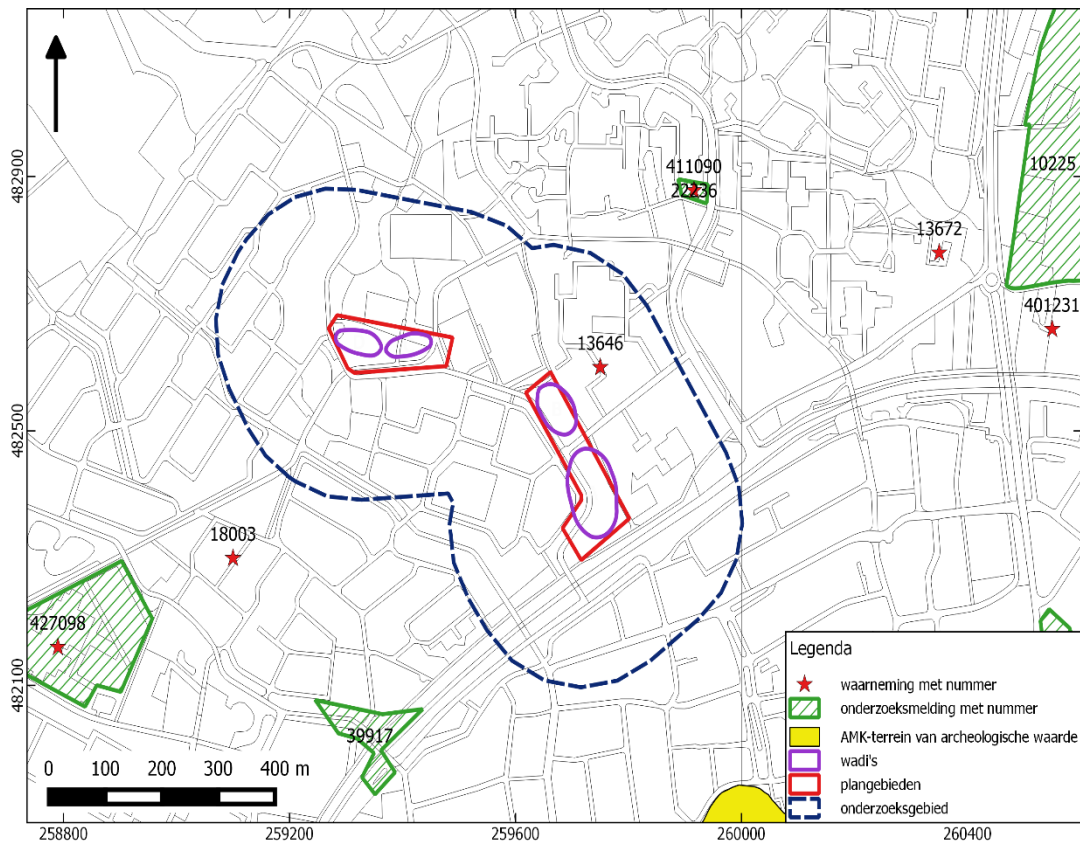

BIJLAGE 6 BODEMKAART

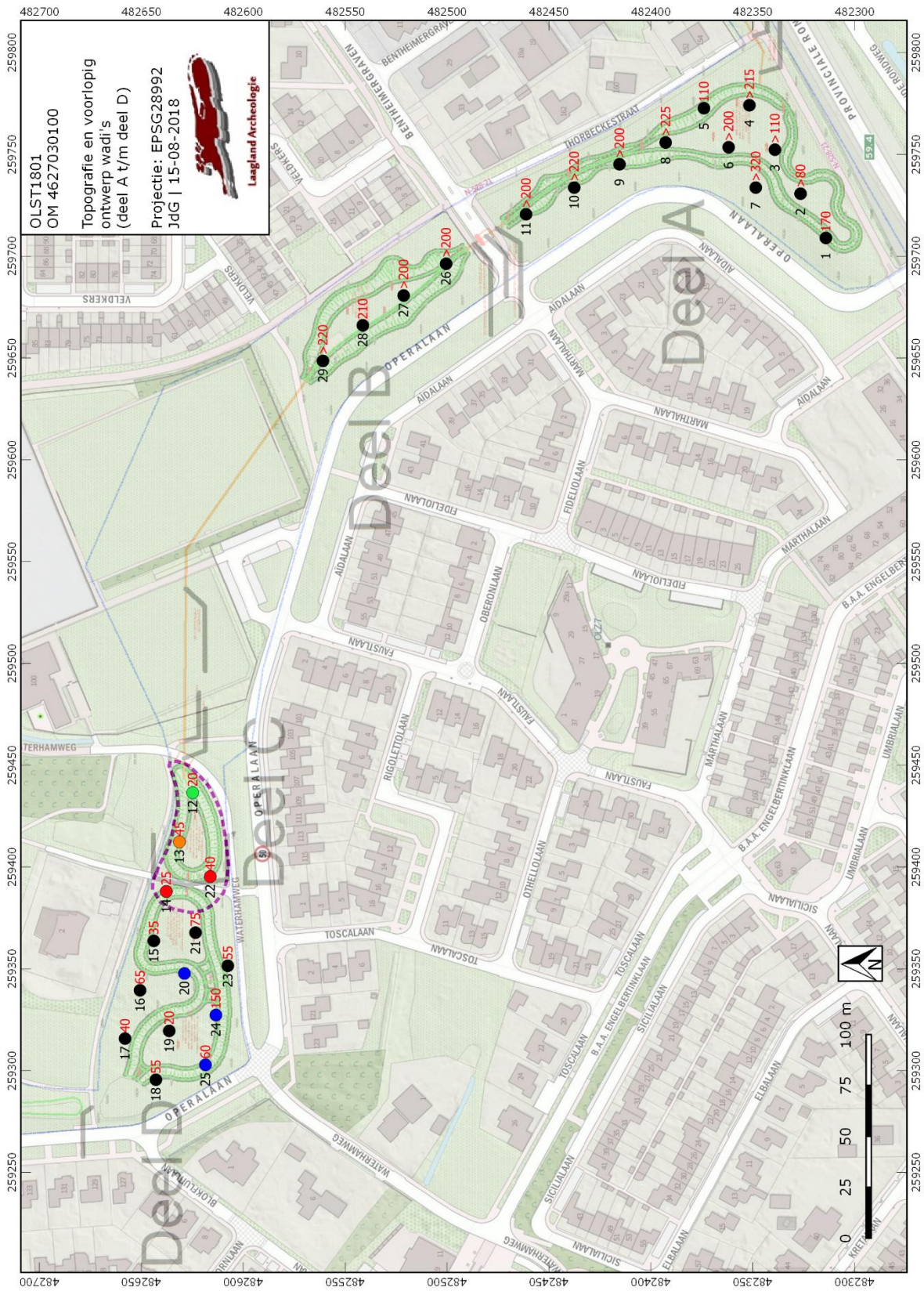

BIJLAGE 7 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

BIJLAGE 8 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

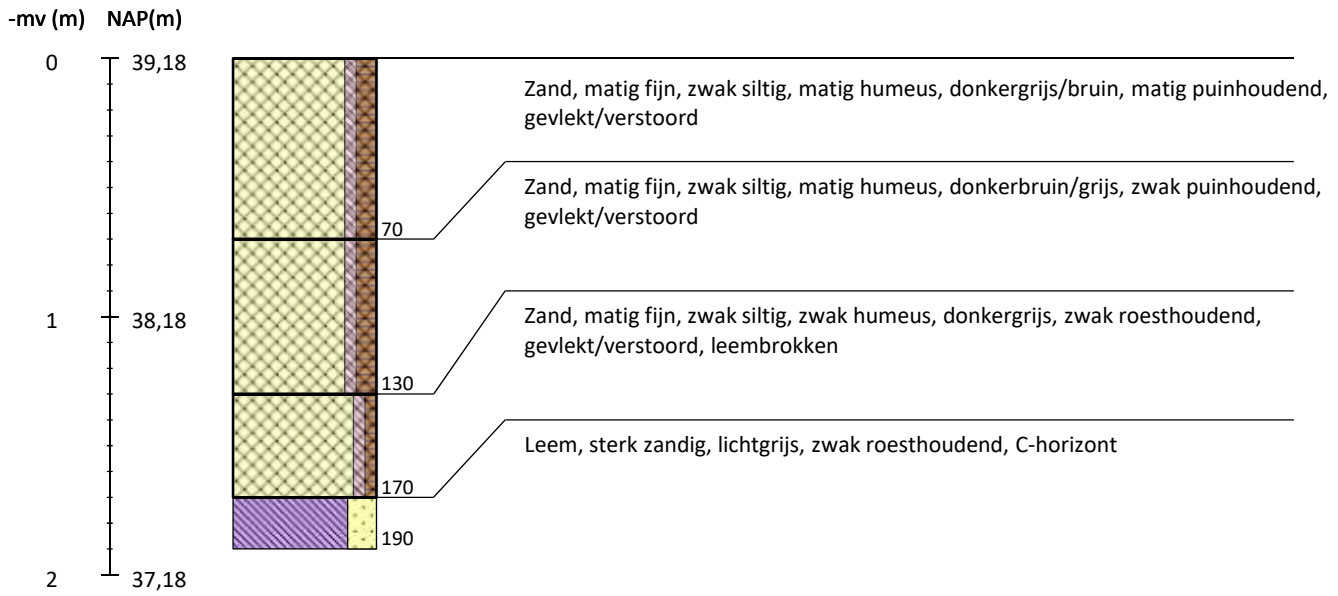

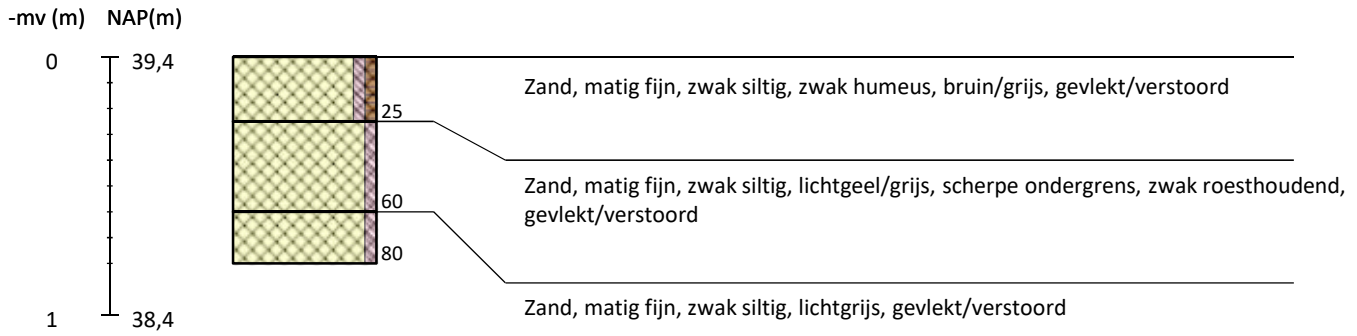
BIJLAGE 9 BOORSTATEN VELDONDERZOEK

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 1 RD-coördinaten: 259709/482314

Boring 2 RD-coördinaten: 259731/482326

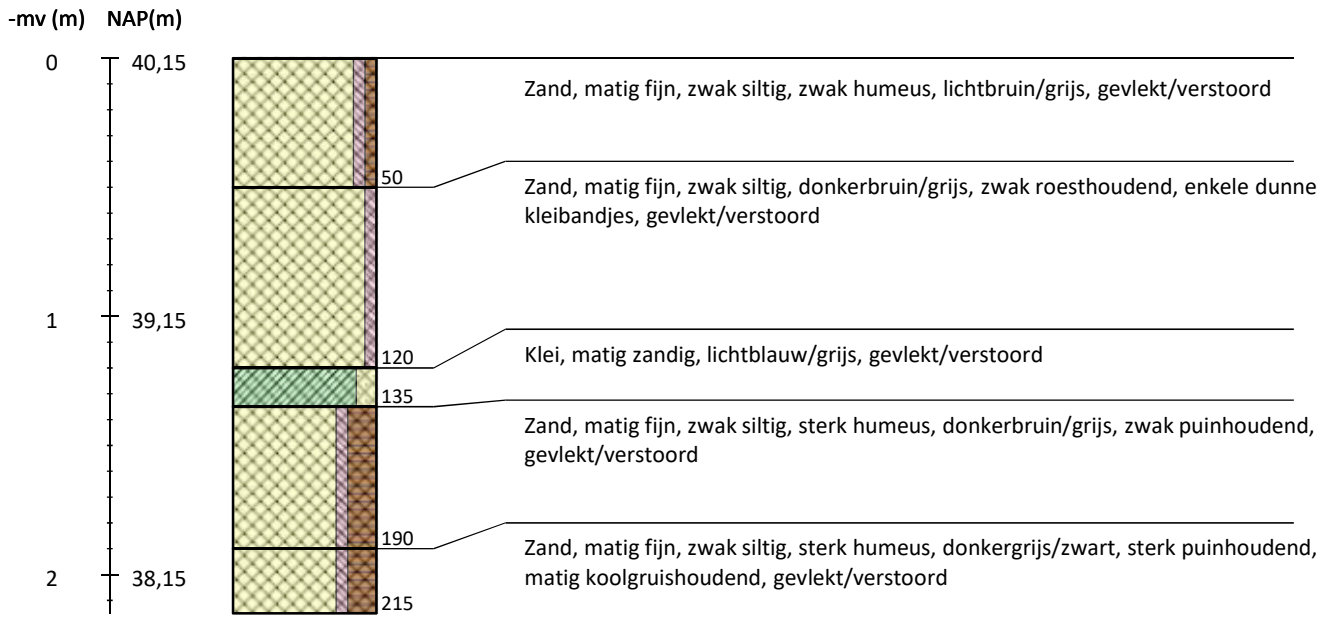

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 3 RD-coördinaten: 259752/482339

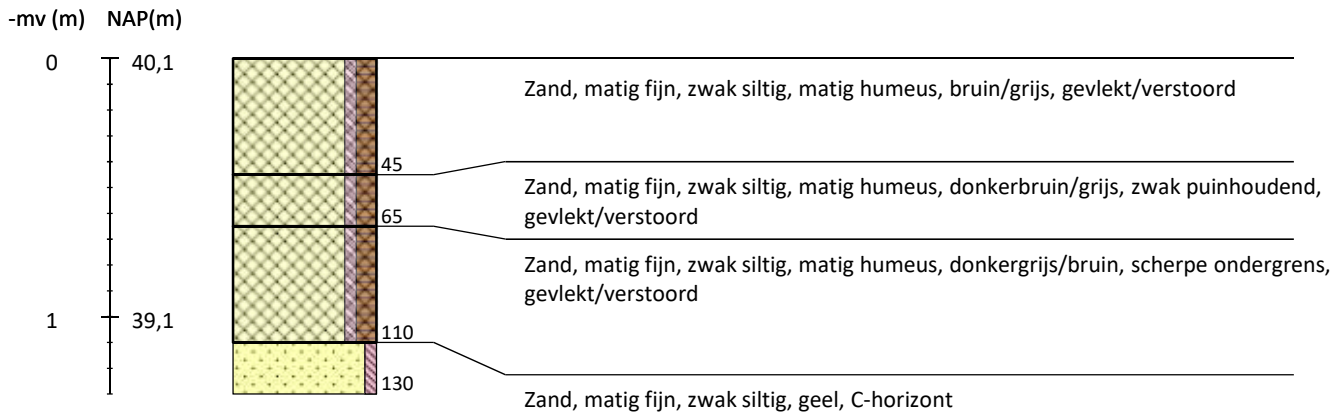

Boring 4 RD-coördinaten: 259774/482352

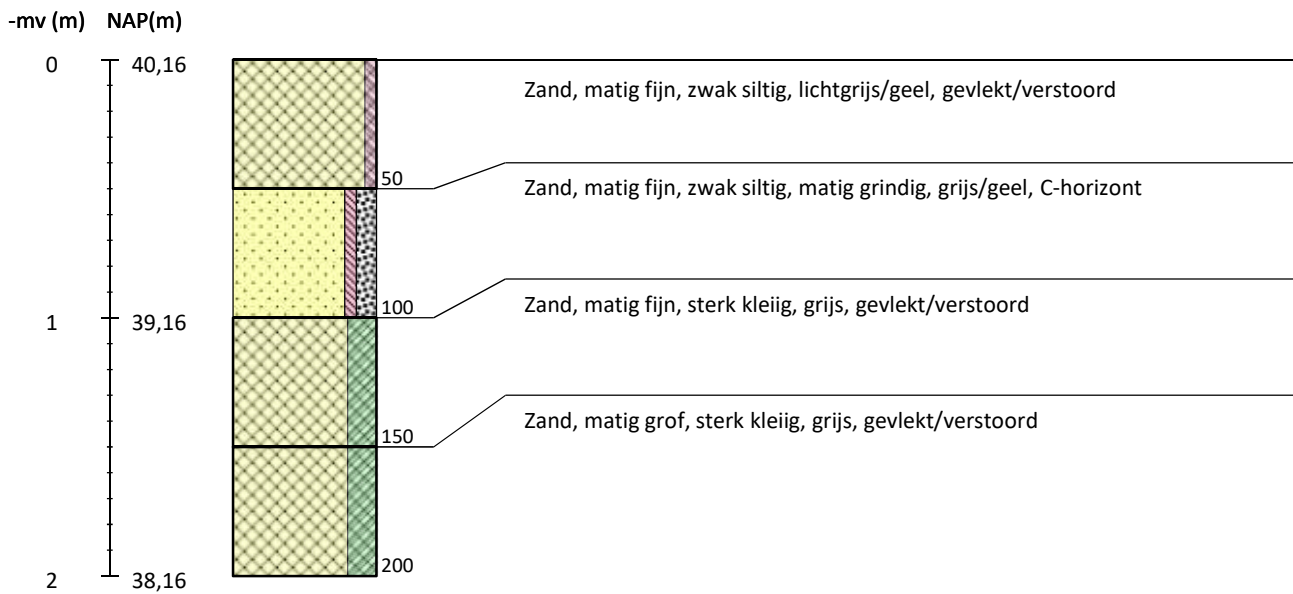

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 5 RD-coördinaten: 259773/482374

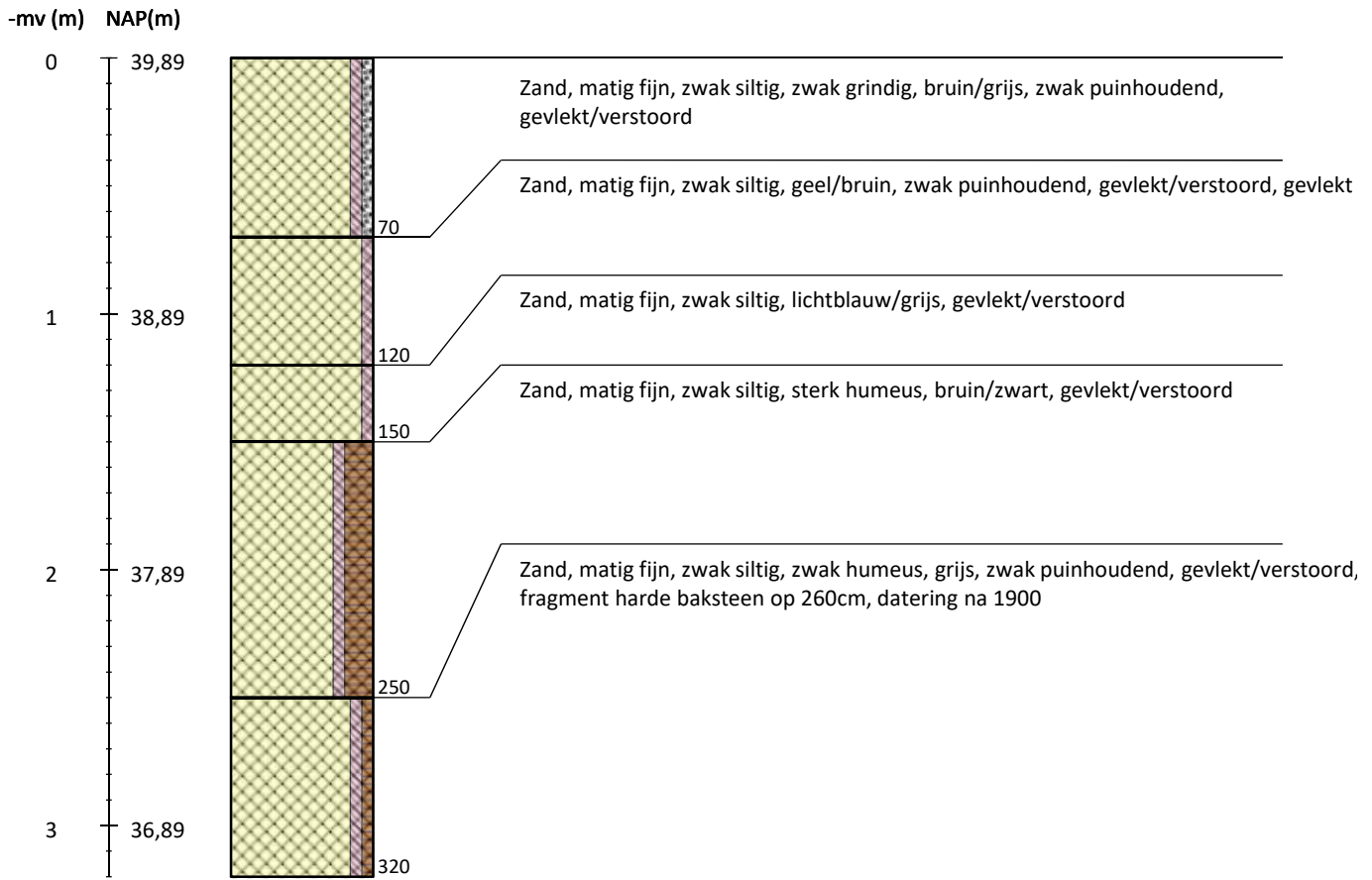
Boring 6 RD-coördinaten: 259754/482362

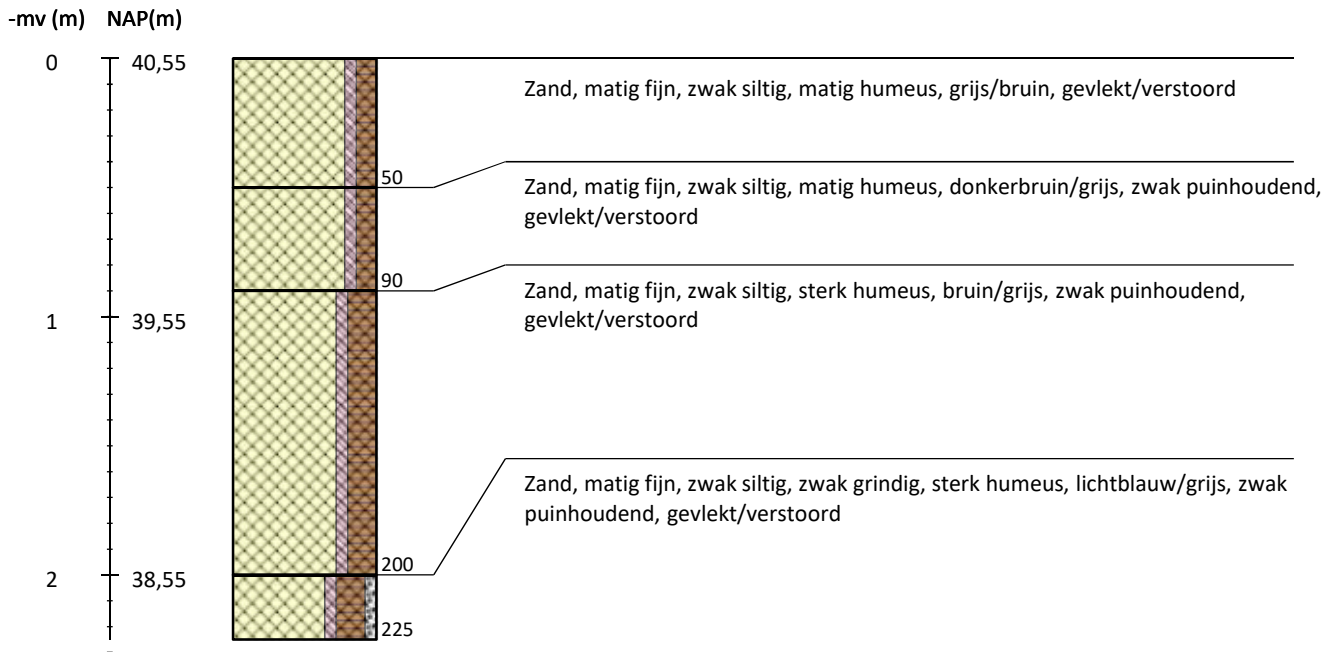
Stadsweide te Oldenzaal

Boring 7 RD-coördinaten: 259734/482348

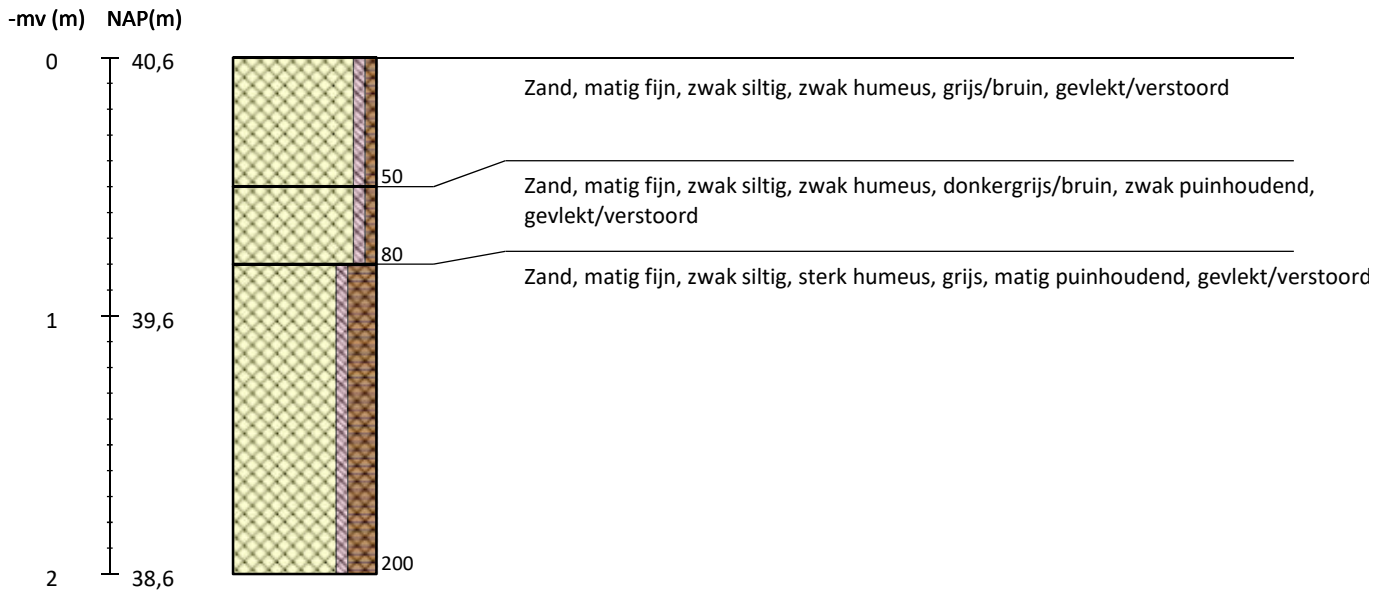

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 8 RD-coördinaten: 259756/482393

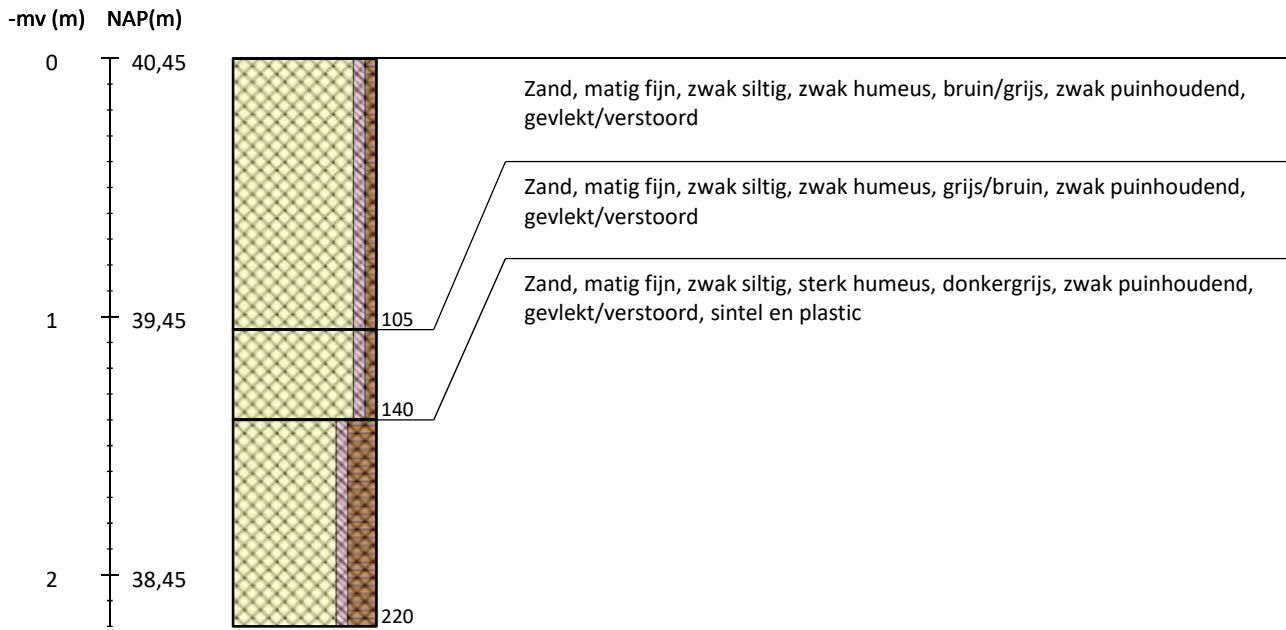

Boring 9 RD-coördinaten: 259745/482415

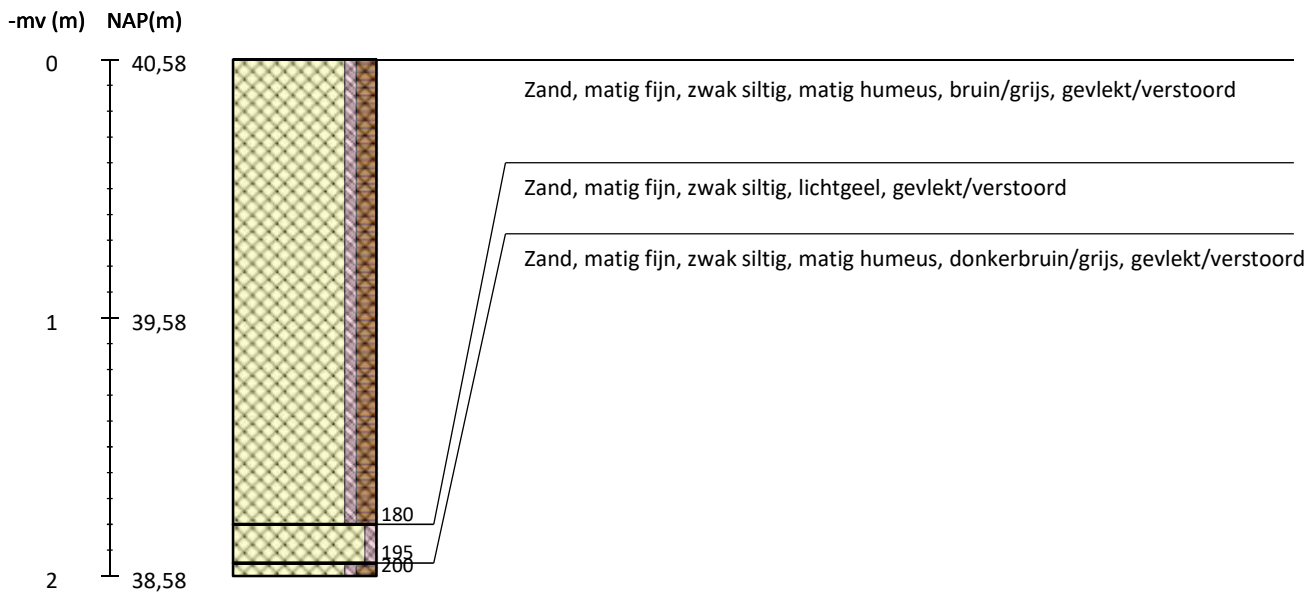

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 10 RD-coördinaten: 259734/482438

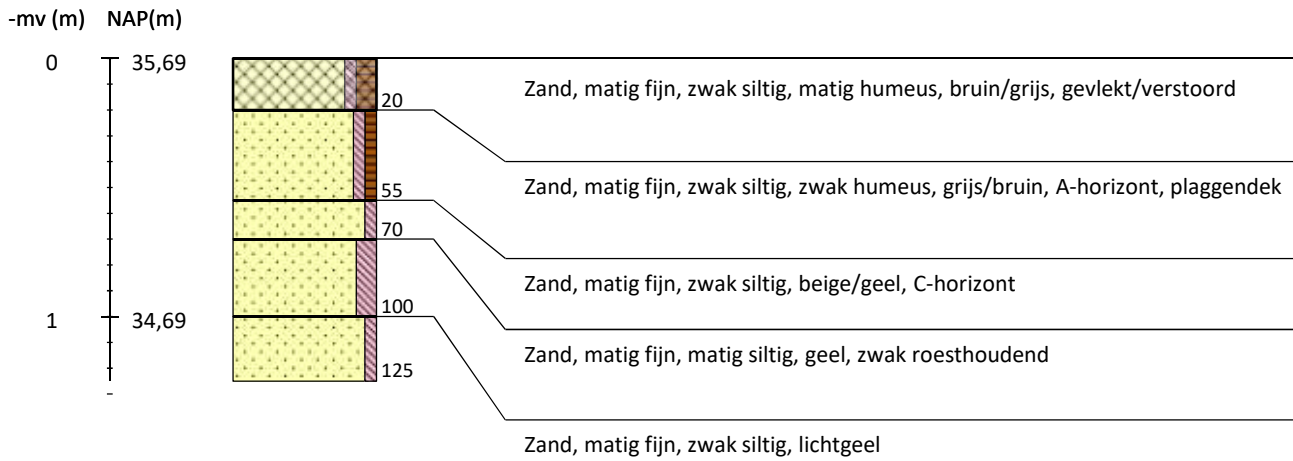
Boring 11 RD-coördinaten: 259721/482461

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 12 RD-coördinaten: 259437/482625

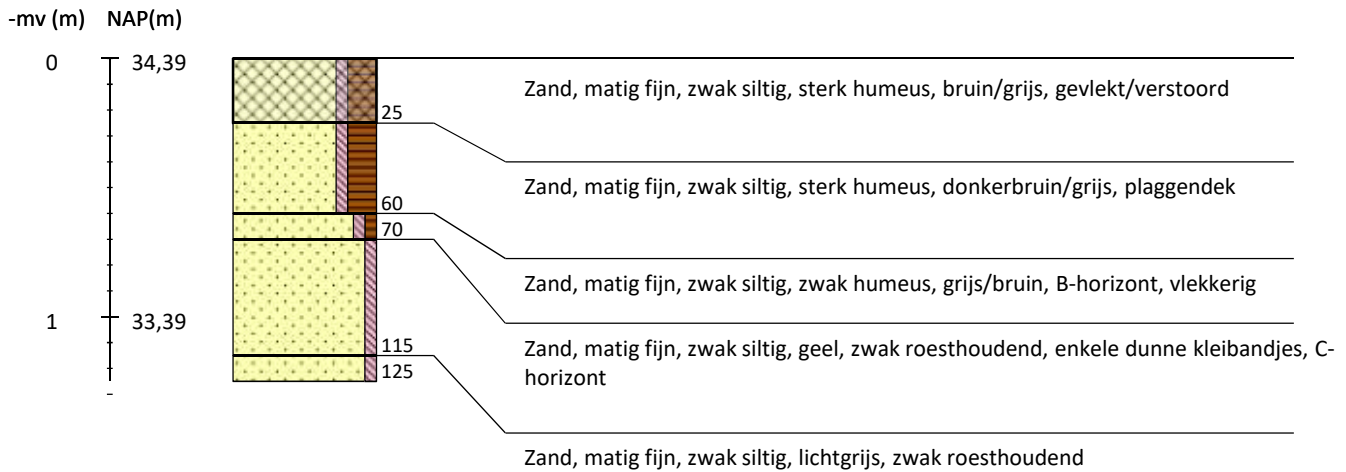

Boring 13 RD-coördinaten: 259412/482631

Stadsweide te Oldenzaal

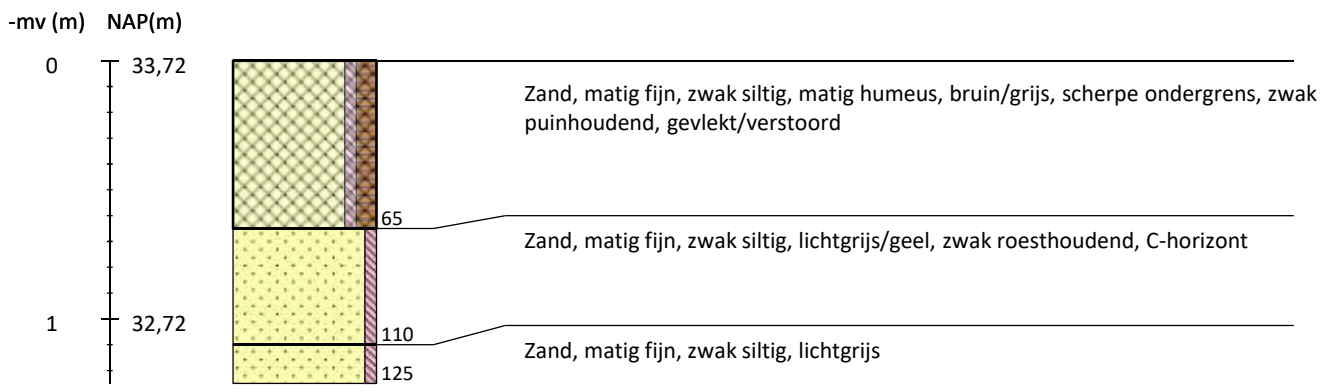
Boring 14 RD-coördinaten: 259388/482638

Boring 15 RD-coördinaten: 259364/482644

Boring 16 RD-coördinaten: 259339/482651

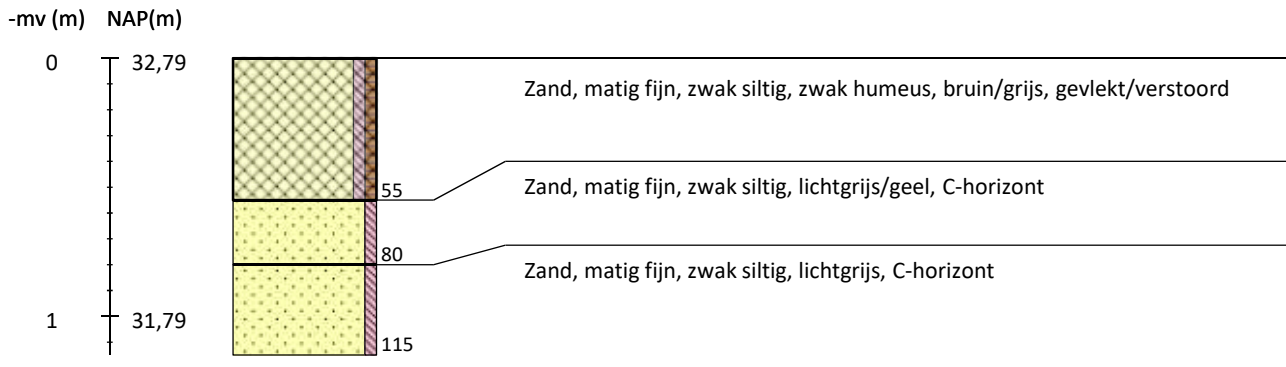

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 17   RD-coördinaten: 259316/482658

Boring 18   RD-coördinaten: 259295/482643

Boring 19   RD-coördinaten: 259319/482636

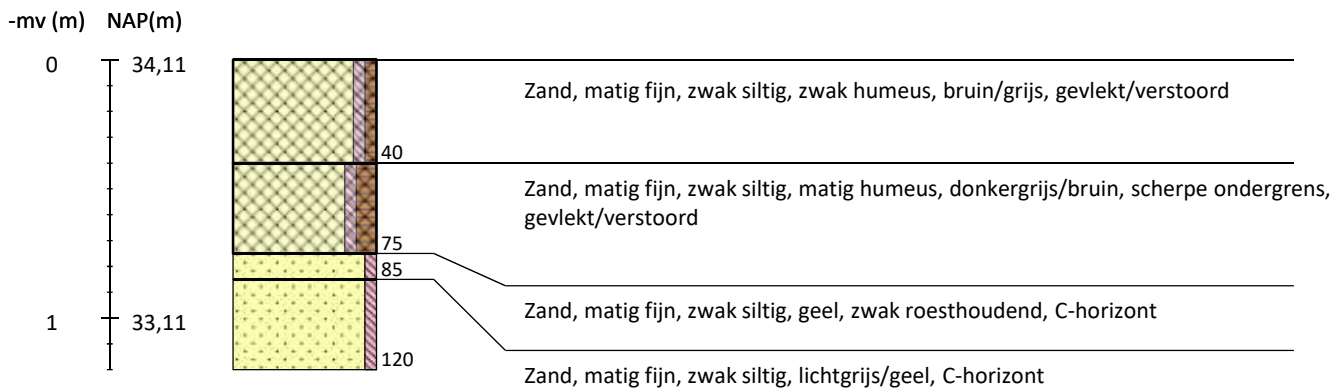

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 20 RD-coördinaten: 259348/482629

Boring 21 RD-coördinaten: 259368/482623

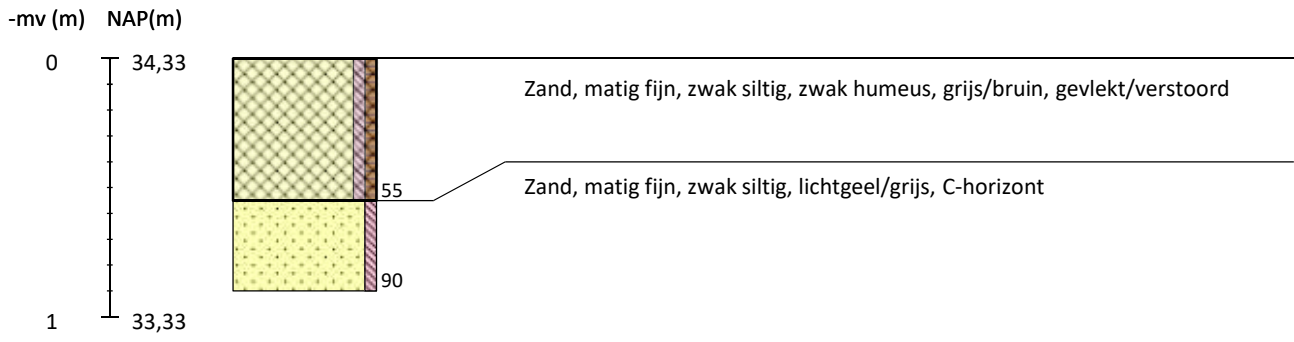

Boring 22 RD-coördinaten: 259395/482616

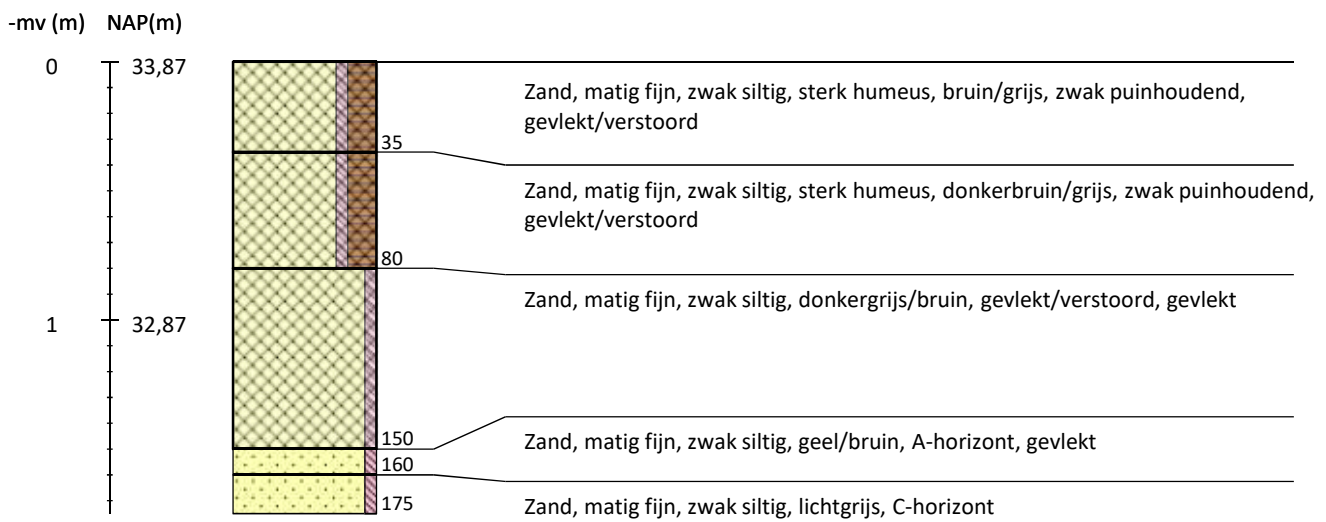

Stadsweide te Oldenzaal

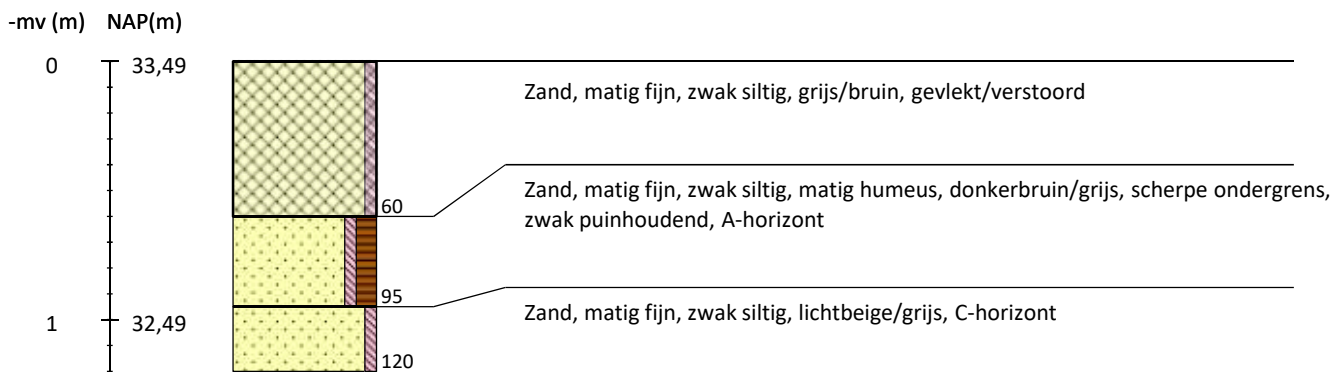
Boring 23 RD-coördinaten: 259351/482608

Boring 24 RD-coördinaten: 259327/482613

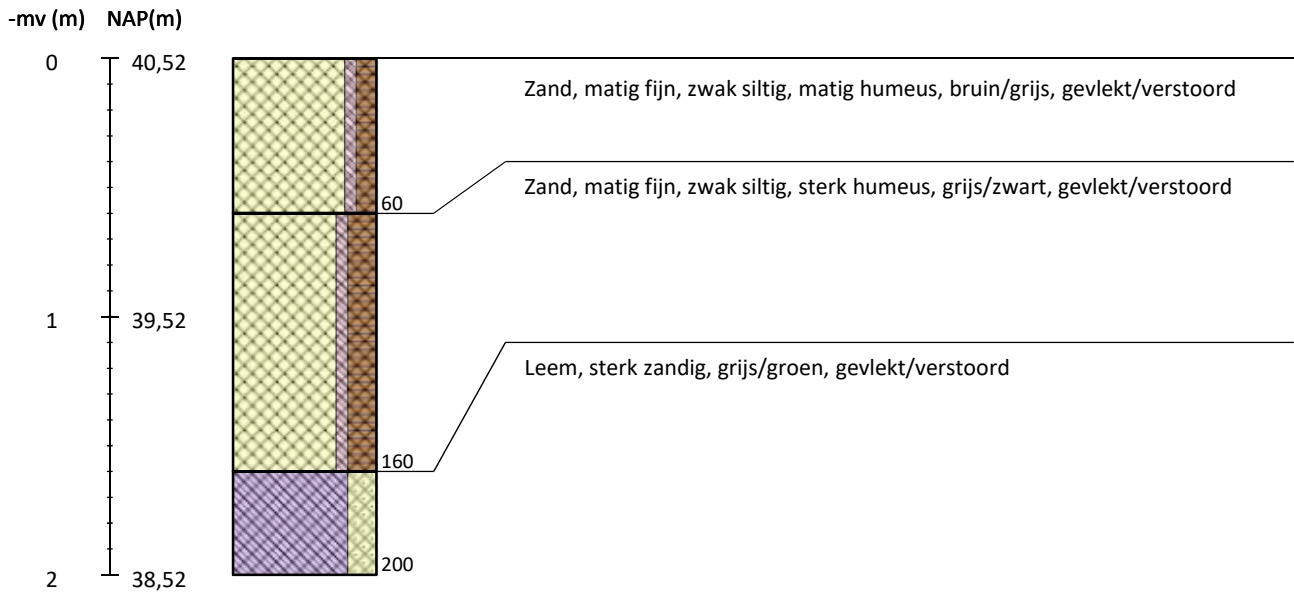

Boring 25 RD-coördinaten: 259303/482619

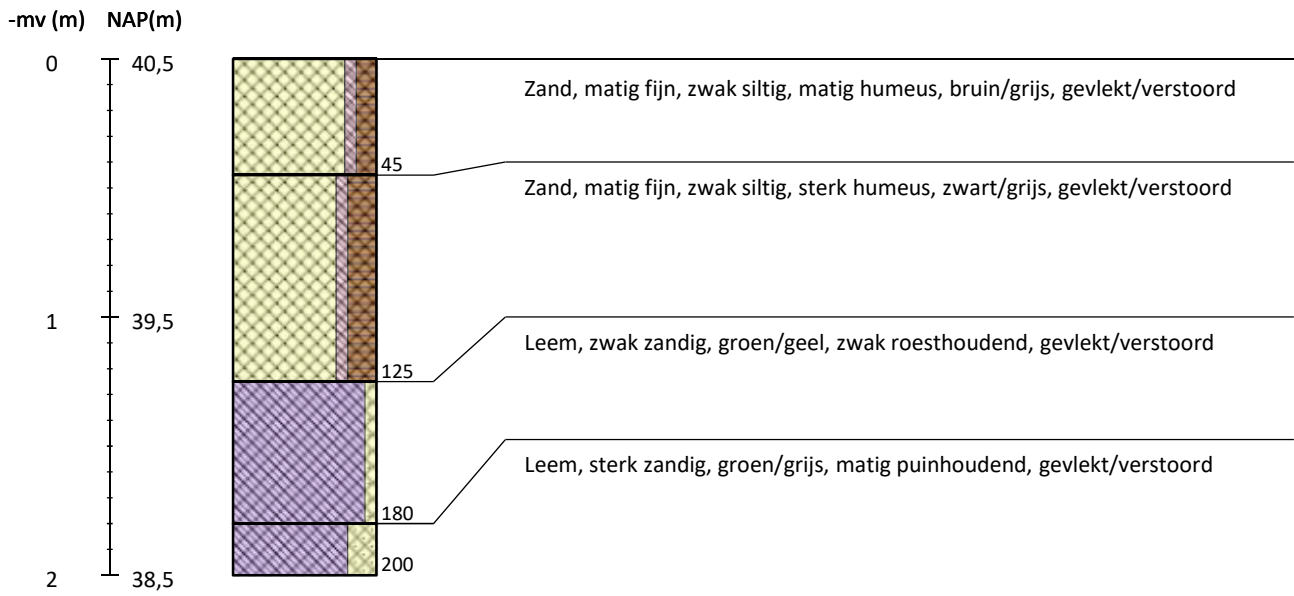

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 26 RD-coördinaten: 259696/482500

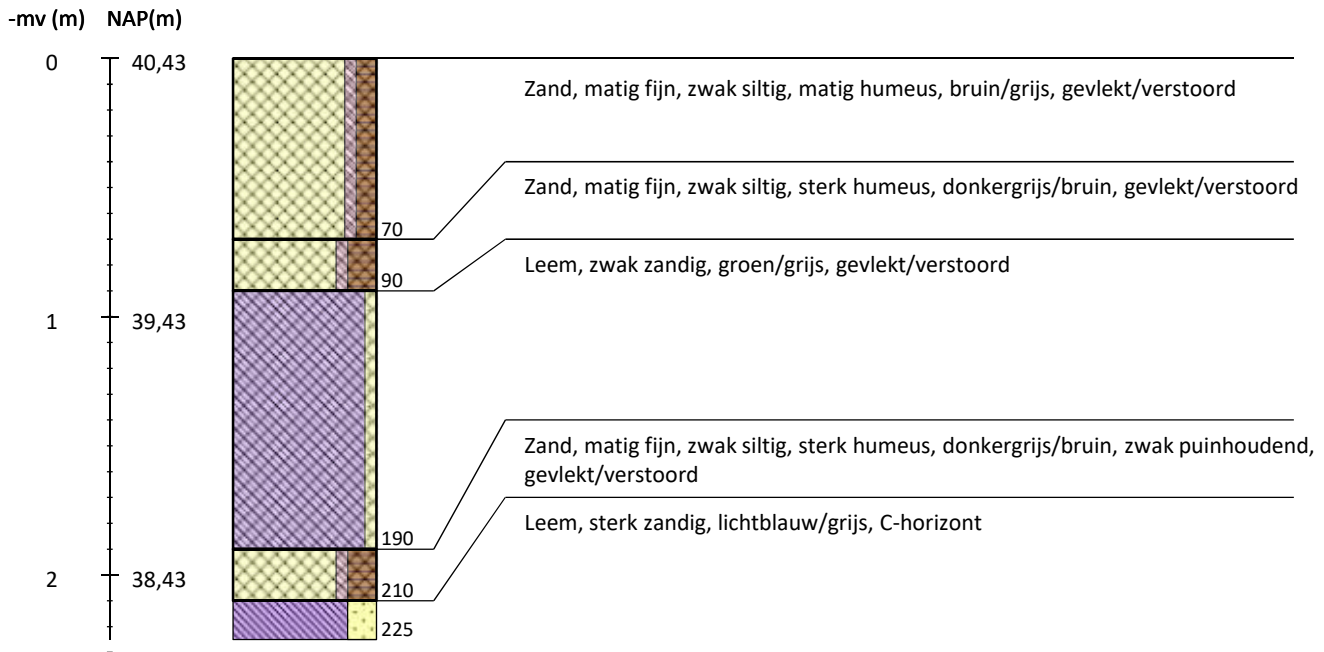

Boring 27 RD-coördinaten: 259680/482521

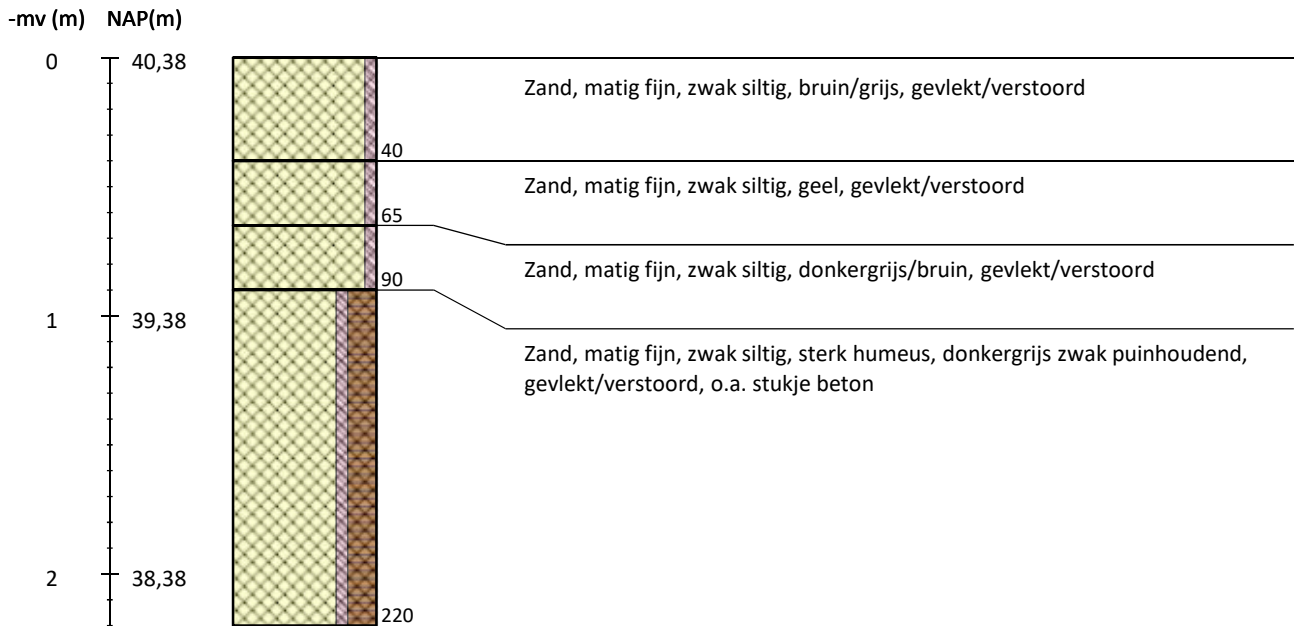

Stadsweide te Oldenzaal

Boring 28 RD-coördinaten: 259666/482541

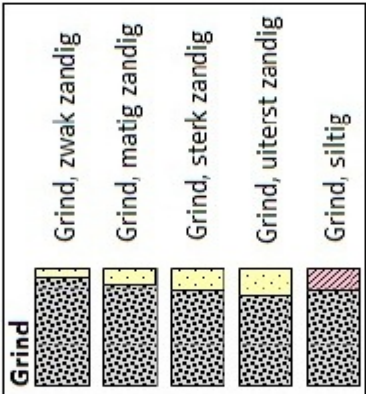
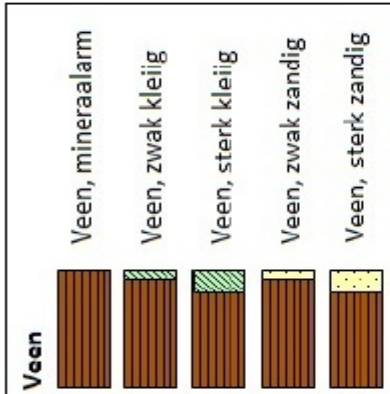
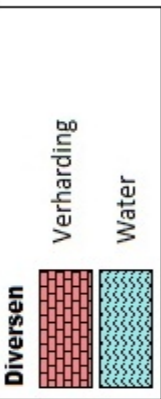
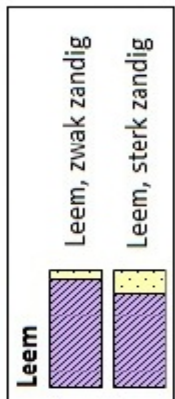
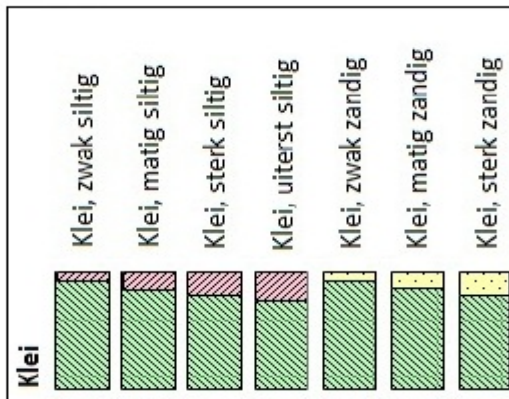
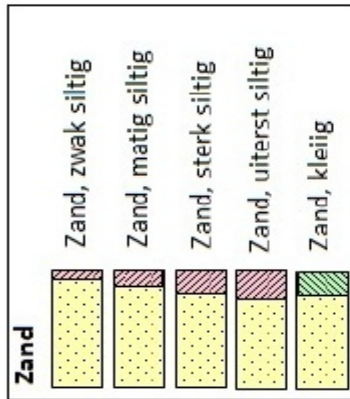

Boring 29 RD-coördinaten: 259648/482561

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Grondwater

gemiddeld hoogste grondwaterstand

grondwaterstand

gemiddeld laagste grondwaterstand

Zandmediaan

uiterst fijn	< 105	µm
zeer fijn	105 - < 150	µm
matig fijn	150 - < 210	µm
matig grof	210 - < 300	µm
zeer grof	300 - < 420	µm
uiterst grof	420 - < 2000	µm

Zandsortering

goed gesorteerd	D60/D10 < 1,8
matig gesorteerd	D60/D10 1,8 < 3
slecht gesorteerd	D60/D10 > 3

Kalkgehalte

kalkloos	geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃
kalkarm	hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2% CaCO ₃
kalkrijk	zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃

Begrenzing onderliggende laag

scherp	overgangsgebied < 0,3 cm
onscherp	overgangsgebied 0,3 - < 3 cm
diffuus	overgangsgebied 3 cm - < 10 cm

Inclusies/archeologische indicatoren

weinig	< 1%
matig	1-10%
veel	> 10%